

CONSILIUL PENTRU PREVENIREA ȘI ELIMINAREA
DISCRIMINĂRII ȘI ASIGURAREA EGALITĂȚII
СОВЕТ ПО ПРЕДУПРЕЖДЕНИЮ И ЛИКВИДАЦИИ
ДИСКРИМИНАЦИИ И ОБЕСПЕЧЕНИЮ РАВЕНСТВА
COUNCIL FOR PREVENTING AND ELIMINATING
DISCRIMINATION AND ENSURING EQUALITY

ORGANISMELE DE PROMOVARE A EGALITĂȚII ÎN CALITATE DE AMICUS CURIAE

Ghid pentru Consiliul pentru prevenirea și eliminarea discriminării
și asigurarea egalității din Republica Moldova în vederea redactării
rapoartelor de tip amicus curiae

Partnership for Good Governance
Parteneriat pentru buna guvernare

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Organismele de promovare a egalității în calitate de amicus curiae

Ghid pentru Consiliul pentru prevenirea și eliminarea discriminării
și asigurarea egalității din Republica Moldova în vederea redactării
rapoartelor de tip amicus curiae

Acest document a fost elaborat și publicat cu suportul financiar al proiectului comun al Uniunii Europene / Consiliul Europei „Susținerea eforturilor naționale în prevenirea și combaterea discriminării în Republica Moldova”, parte a programului Parteneriat pentru Buna Guvernare (PGG). Opiniile exprimate în acest document nu pot fi luate în considerare pentru a reflecta opinia oficială a niciuneia dintre părți.

Partnership for Good Governance Parteneriat pentru buna guvernare

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Autoarea dorește să le mulțumească colegilor săi care lucrează pentru diferite organisme de promovare a egalității din Europa și SUA pentru cooperarea lor activă și fructuoasă și pentru ajutorul valoros acordat în vederea redactării prezentului raport.

TABLA DE MATERII

I. IMPORTANȚA AMICUS CURIAE ÎN ADMINISTRAREA JUSTIȚIEI	
1. Originile	4
2. Rolul și funcțiile	4
3. Dezvoltarea sa în SUA	5
4. Expansiunea geografică în Europa	6
5. Rolul organismelor de promovare a egalității ca amicus curiae în Europa	7
6. Impactul acesteia asupra procesului decizional final	7
II. CÂND SE INTERVINE ÎN CALITATE DE AMICUS CURIAE	8
1. Etapa de monitorizare	8
2. Identificarea „cazurilor de referință”	9
3. Evaluarea riscurilor intervenției	12
a. în funcție de valoarea cazului	12
b. în funcție de impactul asupra victimelor discriminării/grupurilor minoritare	13
c. în funcție de impactul asupra imaginii Organismului de promovare a egalității	14
III. CUM SE INTERVINE ÎN CALITATE DE AMICUS CURIAE	15
1. Procedura în fața instanțelor și tribunalelor din Republica Moldova	15
a. Prevederile juridice relevante aplicabile Consiliului pentru Egalitate	15
b. Momentul optim atunci când se intervine din oficiu în fața instanțelor și tribunalelor naționale	17
c. Importanța cooperării cu părțile	17
2. Procedura în fața instituțiilor europene	18
a. În fața Curții Europene a Drepturilor Omului	18
b. În fața Comitetului European pentru Drepturile Sociale	21
3. Prelucrarea unui raport de tip amicus	22
3.1. Recomandări generale privind stilul rapoartelor de tip amicus	22
3.2. Recomandări generale cu privire la conținutul rapoartelor de tip amicus	23
3.2.1. Tipuri de intervenții	23
• „Adevăratul” prieten al instanței	23
• Amicus imitativ (“Me too”)	23
• Amicus care prezintă o altă perspectivă instanței	24
• Amicus care umple lacunele	24
3.2.2. Formatul raportului de tip amicus	25
1. Introducere	25
2. Redactarea argumentelor (în cel mult 10-12 pagini)	25
• Prezentăți instanței o imagine mai amplă	25
• Oferiți date statistice	26
• Oferiți o abordare comparativă	28
• Dezvoltați o expertiză juridică specifică	29
• Transmiteți un anumit mesaj	33
3. Concluzie	34
ANEXĂ	35

Amicus curiae este, în mod literal, « un prieten al curții » și este adesea denumit un terț intervenient. În ciuda inexistenței unei definiții juridice stricte, acesta poate fi descris ca o persoană sau entitate care intenționează să contribuie la procedurile judiciare, fără a deveni parte ca atare, fără a avea o miză imediată în ceea ce privește rezultatul. Simpla trimitere a unui raport sau comunicări de tip amicus poate, de asemenea, să semnaleză Curții că acest caz este unul semnificativ și că problemele sunt mai mari decât impactul acestora asupra părților litigante propriuzise. Scopul general al acestui tip de intervenție este de a oferi o perspectivă diferită sau o chestiune de drept care este posibil ca, altfel, să nu fie luată în considerare și/ sau pentru a aduce o analiză de specialitate în instanță. Atunci când un organism de promovare a egalității intervine în cadrul unei proceduri, acesta reprezintă interesul public în ceea ce privește lupta împotriva discriminării și promovarea egalității.

I. IMPORTANȚA AMICUS CURIAE ÎN ADMINISTRAREA JUSTIȚIEI

1. Originile

Amicus curiae are rădăcini străvechi. Avându-și originile în legea romană și apărând la începuturile tradiției dreptului comun din Anglia, în secolele XVII și XVIII, amicus curiae era un „străin” în raport cu litigiul, căruia instanța îi permitea să intervină în cadrul procedurii pentru a prezenta informații neutre și nepărtinitoare.

Acest „străin” a apărut pentru prima oară în țările care aveau un sistem de drept adversarial, adică în care instanțele se bazează pe părțile litigante pentru a scoate la lumină nu numai problemele esențiale ale unui caz, ci și toate dovezile și argumentele juridice relevante. Într-un astfel de sistem, există cazuri în care concursul dintre părți nu furnizează instanței toate informațiile necesare. Amicus ar putea astfel să servească drept sursă imparțială de informații și expertiză juridică fără a avea un interes direct în procedură. Funcția de amicus curiae a fost una de „informare orală” prin comunicarea către instanță de referințe sau citări din jurisprudență.

2. Rolul și funcțiile

Amici oferă asistență instanțelor judecătorești pentru a le ajuta să ajungă la cea mai potrivită soluție. Participarea acestora este importantă în special atunci când instanțele trebuie să soluționeze probleme juridice și de fapt noi și complexe sau în cazuri privind chestiuni controversate și disputate.

Amici îmbogățesc și completează argumentele și perspectivele juridice prezentate de către părți.

- Calitatea epistemică a hotărârilor judecătorești se poate astfel îmbunătăți, datorită acestor informații suplimentare și cunoștințe juridice de interior care susțin argumentele părților.

Amicii pot, de asemenea, să informeze instanța cu privire la consecințele mai largi ale cazurilor, arătând potențialele implicații ale unei decizii sau evidențiind consecințele acestora asupra unor persoane sau grupuri care nu sunt parte la proces.

- Intervenția amicus îmbunătățește procesul decizional judiciar prin furnizarea de informații generală, care permit instanțelor să ia decizii în cunoștință de cauză cu privire la contextul și consecințele sociale, juridice și de fapt mai largi ale acestora.

- Aceștia asigură reprezentarea unui spectru larg de opinii și interese, în conformitate cu o societate democratică, care să cuprindă diversitatea și pluralismul, care altfel ar putea fi ignorate sau subapreciate. Acest lucru are potențialul efect de a îmbunătăți legitimitatea democratică a justiției și de a compensa limitările modelului individual de aplicare. În comparație cu un proces, scopul intervenției amicus curiae nu este de a argumenta un anumit rezultat al cazului, ci mai degrabă de a prezenta o opinie juridică neutră, care să detalieze mai bine aplicabilitatea standardelor juridice naționale și internaționale în cazul problemelor juridice în cauză.

Atunci când organismele de promovare a egalității intervin în calitate de amicus curiae, acestea reamintesc, de asemenea, părților, instanțelor și opiniei publice că acționează în calitate de gardieni.

- Intervenția acestora este astfel un semnal că aceștia sunt vigilenți în ceea ce privește anumite probleme specifice aflate pe rolul instanțelor.

3. Dezvoltarea sa în SUA

Utilizarea rapoartelor de tip amicus este răspândită în special în Statele Unite și a devenit un instrument de persuasiune: amicus curiae a evoluat acolo, în celebrele cuvinte ale istoricului Samuel Krislov, „de la prietenie la reprezentare”. Rapoartele de tip amicus au trecut într-adevăr „de la a fi o sursă de informații neutre, la un instrument de lobby corporativ pentru ONG-uri”¹.

În ultimul deceniu, numărul rapoartelor de tip amicus a crescut odată cu explozia grupurilor de interese și a grupurilor de influență și a rolului judiciar tot mai mare. În perioada 2014-15, au fost depuse rapoarte de tip amicus în 98% dintre cazuri.

Subiect	Număr de rapoarte
Limitarea orelor de lucru (Lochner c. New York 1905)	0 rapoarte
Segregarea rasială (Brown c. Inspectoratului Școlar 1954)	6 rapoarte
Dreptul la avort (Roe c. Wade 1973)	22 rapoarte
Speță privind asistența medicală (NFIB c. Sebelius 2012)	136 rapoarte
Speță privind căsătoria între persoane de același sex (Obergefell c. Hodges 2015)	148 rapoarte

Comisia pentru șanse egale de angajare (EEOC) din SUA, responsabilă cu aplicarea legilor federale antidiscriminare în domeniul ocupării forței de muncă, utilizează puterea amicus curiae. În ultimii cinci ani, EEOC a depus rapoarte de tip amicus curiae între aproximativ 14 și 40 de ori, respectiv în 2013 și 2016. În 2018 (până la sfârșitul lunii septembrie), organismul american pentru promovarea egalității a intervenit de 20 de ori. Până în prezent, aproape toate rapoartele de tip amicus au fost depuse într-una din curțile de apel din S.U.A.

¹ Samuel Krislov, “Rapoartele de tip amicus curiae: De la prietenie la reprezentare” (1963) 72 Yale L.J. 694). Potrivit lui Krislov, natura amicus-ului s-a schimbat ca răspuns la consecințele dure și la nedreptățile care au derivat din restricțiile inerente procesului adversarial. Aceste probleme au fost exacerbate în America: „Impunerea controlului judiciar și a rolului Curții ca, instanță supremă pentru sistemul federal” a însemnat că litigiile private au fost folosite pentru a modela Constituția, conducând Curtea Supremă să „examineze cu strictețe dreptul părților de a se prezenta în fața instanțelor federale ca părți interesate”. Așa cum ONG-urile au folosit în mod semnificativ acest instrument pentru a susține grupul sau problema specifică pe care o reprezintă, tot astfel ar putea exista o analogie între amici curiae și reprezentanții grupurilor de interese.

EEOC a formulat recent mai multe rapoarte de tip amicus, susținând că interzicerea discriminării pe criterii de sex, în sensul Capitolului VII din Legea drepturilor civile din 1964, trebuie să includă discriminarea pe criterii de orientare sexuală. În două cazuri, instanțele au urmat această interpretare; a treia este în așteptare.²

Intervențiile EEOC în fața Curții Supreme a Statelor Unite reprezintă cazuri excepționale. Astfel de intervenții au avut loc o singură dată pe an în 2012, 2013, 2014 și 2018. În iulie 2018, rapoartele de tip amicus formulate în numele EEOC de avocatul guvernului federal la Curtea Supremă au vizat sensul termenului „angajator” în conformitate cu Legea privind ocuparea forței de muncă din 1967³.

4. Expansiunea geografică în Europa⁴

În Europa, inclusiv în sistemele inchizitoriale și de drept civil, amicus curiae a devenit, de asemenea, o trăsătură comună a litigiilor privind drepturile omului și nediscriminarea în sistemele interne, în special în fața instanțelor superioare și constituționale.

În 1981, Curtea a acceptat pentru prima dată să audieze un reprezentant al Congresului sindicatelor britanice în cazul Young, James și Webster împotriva Regatului Unit⁵. Acest caz a evidențiat necesitatea definirii unei baze juridice, care să permită acest tip de participare a unei părți terțe, fapt materializat în cele din urmă sub forma unui amendament la Regulamentul Curții, care a fost modificat de mai multe ori. Odată cu intrarea în vigoare a Protocolului nr. 11 în 1998, intervențiile terților au fost menționate chiar în Convenție. Protocolul nr. 11 a clarificat și a codificat normele aplicabile în ceea ce privește formulările de tip amicus curiae, prin deschiderea posibilităților președintelui instanței de a invita sau acorda permisiunea oricărei persoane interesate, alta decât reclamantilor, să prezinte observații scrise sau, în cazuri excepționale, să participe în cadrul audierilor (pentru mai multe detalii, a se vedea dezvoltările noastre din III.2.a).

Se înregistrează o creștere constantă a numărului de participări de tip amicus din partea diferitelor ONG-uri în cadrul procedurilor Curții Europene a Drepturilor Omului. Există o tendință mai mare în rândul organizațiilor/instituțiilor de caritate din Marea Britanie și a marilor organizații transnaționale pentru drepturile omului de a interveni la Strasbourg. Dar centrele de cercetare, grupurile conservatoare sau organismele de promovare a egalității au, de asemenea, posibilitatea de a formula observații de tip amicus în funcție de problema în cauză. Rapoartele de tip amicus acoperă aproape toate aspectele examinate de Curte, deși cazuri care implică interzicerea torturii și a tratamentului inuman sau degradant, dreptul la viață familială și privată, dreptul la libera exprimare și interzicerea discriminării atrage o concentrație mai mare de

² Deciziile în cazurile Hively și Zarda au fost favorabile; Horton se află încă pe rol: <https://www.eeoc.gov/eeoc/litigation/briefs/hively.html>; <https://www.eeoc.gov/eeoc/litigation/briefs/zarda.html>; <https://www.eeoc.gov/eeoc/litigation/briefs/horton3.html>

³ Deciziile în cazurile Hively și Zarda au fost favorabile; Horton se află încă pe rol: <https://www.eeoc.gov/eeoc/litigation/briefs/hively.html>; <https://www.eeoc.gov/eeoc/litigation/briefs/zarda.html>; <https://www.eeoc.gov/eeoc/litigation/briefs/horton3.html>

⁴ Pentru o imagine de ansamblu completă, a se vedea Nicole Bürli, *Intervențiile terților în fața Curții Europene a Drepturilor Omului*, Intersentia, 2017, 214 p.; Astrid Wiik, *Amicus Curiae în fața instanțelor și tribunalelor internaționale*, Hart Publishing, 2018, 655 p.

⁵ La început, Curtea Europeană a Drepturilor Omului nu accepta intervenții spontane de tip amicus. La vremea respectivă, Comisia Europeană și-a perceput rolul ca fiind unul imparțial și capabil să prezinte interesul general în fața Curții. De exemplu, în cauza *Tyrrer c. Regatul Unit*, Curtea a refuzat, fără discuție, intervenția solicitată de Consiliul Național pentru Libertăți civile, ap. nr. 5856/72 (CtEDO, 25 aprilie 1978); exemplu citat de D Shelton, „Participarea organizațiilor neguvernamentale în procedurile judiciare internaționale” (1994) 88 *The American Journal of International Law* („Jurnalul American de Drept Internațional”) 611, 630.

rapoarte⁶. Rata de participare a amici curiae este deosebit de ridicată în fața Marii Camere, datorită complexității și noutății cazurilor care ajung în această cameră⁷.

Comisarul pentru drepturile omului poate participa la lucrările Curții Europene a Drepturilor Omului, fie la invitația președintelui Curții, fie, de la intrarea în vigoare a Protocolului nr. 14 la data de 1 iunie 2010, din proprie inițiativă. Comisarul poate prezenta contribuții scrise și poate participa la audieri.

După cum este dezvoltat mai jos (III.2.b), Comitetul European pentru Drepturile Sociale poate, de asemenea, să invite terțe părți să intervină.

5. Rolul organismelor de promovare a egalității ca amicus curiae în Europa⁸

Organismele de promovare a egalității stabilite în Belgia, Croația, Finlanda, Franța, Georgia, Marea Britanie, Irlanda, Kosovo, Moldova, Norvegia, Polonia, România, Ucraina, Serbia, Slovacia, Slovenia etc. au competența de a interveni în fața instanțelor naționale în calitate de amicus curiae. Unele dintre acestea au o experiență îndelungată în ceea ce privește acest mecanism, cum ar fi Comisia pentru egalitate și drepturile omului din Regatul Unit, în timp ce altele nu au folosit încă această competență, precum Comisarul pentru protecția egalității din Serbia.

Majoritatea acestora intervin ocazional în fața instanțelor, de cele mai multe ori la nivel superior, fie în fața instanțelor constituționale și supreme, fie cel puțin la nivelul recursului. În majoritatea cazurilor, instanțele urmează concluziile acestora.

În iulie 2018, Comisia Europeană a emis o Recomandare⁹ adresată statelor membre ale UE pentru a elimina decalajul existent la nivel de standarde între organismele de promovare a egalității din întreaga Europă. O recomandare este aceea de a oferi organismelor de promovare a egalității competența de a acorda victimelor asistență independentă, care poate lua forma intervenției în calitate de amicus curiae.

6. Impactul acestora asupra procesului decizional final

Deși este dificil să se evalueze impactul amicus curiae în carul procedurilor, unul dintre efectele cele mai evidente este atunci când instanța adoptă argumentele formulării de tip amicus, având ca rezultat o modificare semnificativă a legii. Cât de comună este această practică, depinde de fiecare tribunal și de frecvența intervențiilor amicus, dar există multe exemple în care intervențiile au determinat sau cel puțin au influențat principalele argumente ale instanțelor (de exemplu, a se vedea mai jos). Rapoartele de tip amicus curiae pot, cel puțin, să pună o anumită presiune pentru a evita ca instanța să decidă în direcția greșită. Chiar și atunci când o intervenție nu reușește să convingă o majoritate a instanței, aceasta poate constitui o resursă valoroasă pentru ca judecătorii aflați în dezacord să își prezinte cazul și să ofere argumente pentru adoptarea unei decizii mai bune pe viitor.

⁶ Laura von den Eynde, ONG-urile de tip amicus curiae în fața Curții Europene a Drepturilor Omului, Teză de doctorat Stanford, mai 2011 <https://law.stanford.edu/wp-content/uploads/2015/03/LauraVan-denEynde-ta2011.pdf>

⁷ De exemplu, au existat 21 de terți intervenienți în fața Marii Camere în cauza *Lautsi c. Italiei* în legătură cu expunerea crucifixelor în sălile de clasă din școlile de stat din Italia, și anume ale guvernelor Armeniei, Bulgariei, Ciprului, Federației Ruse, Greciei, Lituaniei, Maltei, Republicii San Marino, Principatului Monaco, României, Monitorului grec la Helsinki, Associazione nazionale del libero Pensiero, Eurojuris, Comisiei Internaționale a Juriștilor, Observatorului Interights și al drepturilor omului, Zentralkomitee der deutschen Katholiken, Semaines sociales de France și Associazioni cristiane lavoratori italiani, Treizeci și trei de membri ai Parlamentului European acționând în mod colectiv.

⁸ http://www.equineteurope.org/spip.php?page=tableau_neb§ion=mandate

⁹ Recomandarea Comisiei Europene din 22.6.2018 privind standardele pentru organismele de promovare a egalității; https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2_en_act_part1_v4.pdf

II. CÂND SE INTERVINE ÎN CALITATE DE AMICUS CURIAE

1. Etapa de monitorizare

Cel mai grav scenariu pentru un posibil intervenient este de a afla prea târziu că se apropie un caz semnificativ. Confruntarea cu o intervenție de ultimă oră poate deranja nu numai părțile, ci și instanța și poate fi chiar dezastruoasă în fața Curții Europene a Drepturilor Omului. Prin urmare, identificarea la timp a cazurilor relevante pentru o intervenție este crucială. Acest lucru poate fi totuși dificil, cu excepția cazului în care cazul a fost deja supus unei oarecare publicități sau atunci când reclamantul a depus simultan o plângere la organismul de promovare a egalității și a solicitat intervenția sa în fața instanțelor naționale.

La nivel național, un posibil intervenient proactiv va examina cel puțin rezultatele obținute de Curtea de Apel și va identifica cazurile importante care pot ajunge la Curtea cea mai înaltă. Din punct de vedere practic, unul sau doi membri ai personalului Organismului de promovare a egalității ar trebui să fie responsabili de monitorizarea cauzelor care urmează să se desfășoare în fața instanțelor naționale și a instituțiilor europene.

Acestea reprezintă **diferite surse de informații** pentru evidențierea și identificarea cauzelor în curs de sesizare care ridică probleme juridice cu interes public, după cum este descris mai jos.

În fața instanțelor și tribunalelor din Republica Moldova	În fața Curții Europene a Drepturilor Omului și	Înaintea Comitetului European pentru Drepturile Sociale
<p>Monitorizarea bazei de date, dacă este disponibilă, a cauzelor aflate pe rol în fața Curților de Apel și a Curții Supreme de Justiție</p> <p>Colaborarea periodică cu sistemul judiciar (judecători, grefieri), avocații specializați și societatea civilă care se ocupă de probleme privind discriminarea și/sau grupurile vulnerabile</p> <p>Consultarea revizuirilor juridice și a rapoartelor mass-media sociale ale practicienilor din domeniul dreptului</p> <p>Utilizarea instrumentelor online (alerte Google etc.)</p> <p>Consultarea comunicatelor de presă: chiar dacă ziarele și televiziunile raportează, de obicei, despre cazuri aflate într-un stadiu în care poate fi prea târziu a se interveni (chiar înainte sau după audieri)</p>	<p>Urmărirea cazurilor interne care au ajuns la instanțele superioare, deoarece cazurile care ajung la Curtea Europeană a Drepturilor Omului au epuizat, în principiu, căile de atac naționale</p> <p>Monitorizarea cauzelor aflate pe rol pe pagina de internet a Curții pentru a se asigura că cererea privind permisiunea de intervenție respectă termenul.</p> <p>Acest lucru este deosebit de important în fața CtEDO, deoarece cererile pot fi luate în considerare numai într-o perioadă de 12 săptămâni după ce un caz este „comunicat” statului pârât, care, în practică, este și mai scurtă (de obicei, există o întârziere de 3 săptămâni).</p>	<p> Chiar dacă acest lucru nu împiedică organismul de promovare a egalității să intervină în cauze care contestă alte țări, Moldova nu a ratificat încă Protocolul Adițional la Carta Socială Europeană care prevede un sistem de reclamații colective.</p> <p>Monitorizarea cauzelor aflate în așteptare pe pagina de internet a Comitetului.</p> <p>Relaționarea periodică cu ONG-urile, ONG-urile umbrelă și partenerii sociali îndreptățiți să formuleze plângeri colective privind Carta</p>

2. Identificarea „cazurilor de referință”

Organismul pentru promovarea egalității trebuie să evalueze dacă un caz ridică probleme de interes public dincolo de fapte.

Tipurile de cazuri în care organismele de promovare a egalității intervin sunt de obicei „cazuri de referință”, respectiv cazuri ale căror rezultate depășesc faptele și semnificația pentru victima propriu-zisă. De exemplu, acestea se referă la o chestiune de drept netestată sau încearcă să răstoarne o interpretare judiciară dominantă.

Un organism de promovare a egalității ia în considerare diverși factori pentru a decide dacă intervenția este oportună. Acest lucru se realizează prin evaluarea cazului prin prisma politicii strategice de litigii.

- Cazul poate ridica una sau mai multe probleme majore de importanță publică și are potențialul de a stabili un precedent sau de a stârni interesul public.

În Franța, Apărătorul Drepturilor a intervenit în cauze de stabilire de profiluri rasiale în fața Curții de la Paris și a Curții de Casație. Aceste proceduri au ridicat un precedent foarte important pentru protecția împotriva discriminării rasiale într-un context judiciar în care controalele poliției au fost întotdeauna considerate discreționare și nu mai fuseseră niciodată contestate în fața instanțelor.

La 9 noiembrie 2016, Curtea de Casație a urmat observațiile Apărătorului Drepturilor în 3 cazuri și a hotărât că statul era răspunzător pentru crearea de profiluri pe criterii rasiale în cazul controalelor poliției. În ceea ce privește dovezile privind crearea de profiluri pe criterii rasiale, Curtea, recunoscând implicit absența trasabilității controalelor și necesitatea de a oferi acces la o cale de atac efectivă în sensul articolului 13 din CEDO, a confirmat aplicabilitatea schimbării sarcinii probei prevăzute în acțiunile civile pentru discriminare. Potrivit Curții, chiar și atunci când se controlează persoanele în legătură cu potențiala lor prezență ilegală pe teritoriu, controlul poliției este discriminatoriu dacă se bazează numai pe caracteristicile fizice ale persoanelor asociate subiectiv cu originea reală sau presupusă a persoanei și nu există motive obiective preexistente legate de contextul controlului sau comportamentul persoanei.¹⁰

- Există perspective de a realiza o schimbare pozitivă a cadrului juridic chiar și dincolo de faptele cazului

Comisarul polonez pentru drepturile omului a depus toate eforturile pentru a promova recunoașterea juridică a genului, deși nu există o legislație în acest sens în Polonia. Recunoașterea genului este posibilă numai datorită unei proceduri judiciare, care impune persoanei transsexuale să intenteze un proces împotriva părinților săi.

În 2011, un bărbat transsexual, deputat, a urmat procedura în 2011 și a fost recunoscut ca bărbat. În 2014, MP a fost violat din cauza transsexualității sale și a rămas însărcinat. Tatăl biologic a rămas necunoscut. Apoi acesta a dat naștere unui copil, dar registrul de stare civilă i-a refuzat înregistrarea acestei nașteri, în timp ce el a devenit părinte unic. Registrul de stare civilă a apelat la instanță pentru a stabili modul de eliberare a certificatului de naștere.

¹⁰ Pentru o descriere completă, a se vedea Sophie Latraverse în Rețeaua europeană a experților juridici în domeniul egalității de gen și a nediscriminării, Franța, Reportaj de știri, 18 noiembrie 2016, <https://www.equalitylaw.eu/downloads/3962-france-court-of-cassation-first-civil-chamber-9-november-2016-nos-15-24-207-to-15-25-877-regarding-the-liability-of-the-state-for-racial-profiling-in-police-controls-pdf-131-kb>

Comisarul pentru drepturile omului s-a alăturat procedurii judiciare și a solicitat instanței să recunoască deputatul ca tată. Întrucât, în temeiul legislației poloneze, este posibilă eliberarea unui certificat de naștere numai cu numele mamei (numele tatălui este ulterior arbitrar), această procedură ar trebui să se aplice situației deputatului. Procurorul și un ONG conservator de dreapta s-au alăturat, de asemenea, procedurii judiciare și au cerut instanței să nu recunoască deputatul ca părinte și să elibereze un certificat de naștere cu părinții definiți ca necunoscuți.

Instanța de fond a recunoscut deputatul în calitate de tată, dar procurorul a făcut apel. Curtea de Apel l-a recunoscut ca mamă. Între timp, procurorul a apelat la instanță pentru a reinnoi procedura din 2011. Acesta a afirmat că, faptul că are un copil, dovedește că deputatul are încă „instinct matern” și că nu ar mai trebui recunoscut ca bărbat. Comisarul a susținut faptul că a fi părinte nu determină genul: atât bărbații, cât și femeile, își au propriul instinct, iar decizia instanței privind recunoașterea genului nu ar trebui să se bazeze pe stereotipuri. Cazul se află încă pe rol.

- Există perspective de a încuraja bunele practici și de a oferi posibilitatea unei mai bune înțelegeri a drepturilor și obligațiilor

În Marea Britanie, Comisia pentru Egalitate și Drepturile Omului a intervenit în fața Curții Europene a Drepturilor Omului în patru cazuri, Eweida și Chaplin c. Regatului Unit și Ladele și McFarlane c. Regatului Unit cu privire la concilierea dintre legea privind libertatea religioasă și nediscriminare, pe baza orientării sexuale la locul de muncă. Prima pereche făcea referire la un angajat al British Airways și la o asistentă medicală care se plâneau amândoi că codul vestimentar de la locurile lor de muncă îi împiedica să poarte, în mod deschis, o cruciuliță mică pe un lăntișor la gât. În cea de a doua pereche, un ofițer de stare civilă și un consilier de relații au refuzat să ofere servicii cuplurilor de același sex pe baza faptului că un stil de viață homosexual este incompatibil cu credințele lor religioase. Cazurile au fost intentate de creștini, însă implicațiile hotărârii se aplică angajaților de orice religie sau credință sau celor care nu au niciuna.

În întâmpinarea hotărârii Eweida, Comisia pentru Egalitate și Drepturile Omului (EHRC) a anunțat că va colabora cu angajatorii și grupurile religioase pentru a-i ajuta să interpreteze hotărârea privind responsabilitățile angajatorului cu privire la politicile și practicile care afectează drepturile referitoare la religie sau convingeri la locul de muncă, drepturile angajaților (inclusiv ale solicitanților de locuri de muncă) și drepturile clienților sau utilizatorilor de servicii. Ca urmare a deciziei, a existat un potențial de confuzie atât pentru angajatori, cât și pentru angajați, deoarece Curtea a constatat că Eweida a făcut obiectul unei discriminări, însă nu și celălalt reclamant, Chaplin.

În 2014, Organismul britanic pentru egalitate a emis un ghid¹¹ al cărui scop este să ajute angajatorii să înțeleagă implicațiile juridice ale hotărârilor Curții și să înțeleagă cum să se conformeze acestor decizii judecătorești atunci când recunosc și gestionează exprimarea religiei sau a credinței la locul de muncă. Acesta abordează, în mod specific, întrebări cum ar fi modul în care un angajator va ști dacă o religie sau credință este reală, tipul de cereri privind religia sau convingerile care trebuie luate în considerare de către angajator, pașii pe care un angajator trebuie să îi parcurgă pentru a face față unei solicitări, dacă angajații pot să își întrerupă îndeplinirea obligațiilor de serviciu etc.

¹¹ Religia sau credința la locul de muncă: Un ghid pentru angajatori în urma recentelor hotărâri ale Curții Europene a Drepturilor Omului, martie 2014, <https://www.equalityhumanrights.com/en/publication-download/religion-or-belief-workplace-guide-employers-following-recent-european-court>

- Cazul poate contesta sau clarifica legea

În Finlanda, instanțele trebuie să rezerve o oportunitate de audiere a Ombudsmanului în chestiuni juridice privind aplicarea legii nediscriminării, în conformitate cu secțiunea 27 din Legea finlandeză privind nediscriminarea (1325/2014)¹². Ombudsmanul finlandez pe probleme de nediscriminare a prezentat o declarație în cauza deliberată de Curtea Supremă Administrativă. Curtea a urmat declarația Ombudsmanului și a constatat că municipalitatea a încălcat legea pentru că a refuzat să ofere o masă școlară gratuită, în conformitate cu Legea învățământului de bază, într-o formă lichidă, în conformitate cu nevoile speciale ale unui copil cu dizabilități. Potrivit Curții Supreme Administrative, furnizorul de educație a trebuit să asigure o dietă specială, necesară pentru starea fizică sau dizabilitatea elevului, în conformitate cu Legea privind nediscriminarea¹³.

- Cazul poate inversa o politică discriminatorie, o decizie sau o încălcare a drepturilor sau are potențialul de a contribui la prevenirea încălcării legii nediscriminării; se va acorda atenție naturii, amplitudinii, gravității discriminării (ar fi favorizate încălcările continue, extinse sau sistematice ale legii nediscriminării).

În Croația, patru ONG-uri implicate activ în protecția drepturilor LGBT au inițiat o acțiune colectivă anti-discriminare împotriva președintelui federației croate de fotbal, care a afirmat că doar oamenii sănătoși joacă fotbal și că, atâta timp cât el va fi președintele federației, homosexualii nu vor putea juca în echipa națională de fotbal. În aceeași perioadă, au existat declarații similare împotriva comunității LGBT în mass-media și au avut loc mai multe atacuri împotriva membrilor acestei comunități. Datorită gravității încălcării drepturilor comunității LGBT și a cooperării de succes cu ONG-urile care au inițiat procedurile judiciare, Ombudsmanul croat a intervenit pentru a susține argumentele juridice ale reclamantilor. Curtea Supremă a ajuns la concluzia că, în acest caz, a fost vorba de discriminare bazată pe criterii de orientare sexuală, a interzis președintelui federației să mai facă orice alte declarații similare împotriva homosexualilor în mass-media și a dispus ca acesta să își ceară scuze în mod public¹⁴.

În 2017, Apărătorul Drepturilor din Franța a intervenit în calitate de amicus curiae în cazul de referință „Chibanis”¹⁵ pentru a susține că a avut loc o discriminare pe criterii de naționalitate. Acest caz a vizat 2.000 de marocani Chibanis recrutați în țara lor de origine de către compania feroviară națională franceză în anii 1970, din cauza lipsei forței de muncă din Franța și a extinderii rețelei feroviare. Aceștia au fost recrutați în baza unor contracte speciale și nu li s-a oferit statutul lucrătorilor feroviari, inclusiv numeroase avantaje și beneficii.

¹² Traducerea în limba engleză a Legii nediscriminării: <http://finlex.fi/en/laki/kaannokset/2014/en20141325.pdf>

¹³ Finlanda, Raportul ombudsmanului pentru nediscriminare către Parlament, 2018, https://www.syrjinta.fi/documents/14490/0/OIKEA_Eduskuntakertomus_englanti/3e49a37f-e7f8-4ba5-85b4-5a6c75e9cc22

¹⁴ Curtea Supremă a Republicii Croația la 28 februarie 2012 ONG-urile c. V.M., președintele federației române de fotbal, Gž.25/11: acest caz este descris în EQUINET, Manual strategic de soluționare a litigiilor, 2017, http://www.equineteurope.org/IMG/pdf/equinet-handbook_strategic-litigation_def_web.pdf

¹⁵ Chibani este un termen nord-african arab folosit pentru a desemna părul alb și se referă la bătrâni.

Aceștia au fost plătiți mai puțin, nu au avut posibilitatea de a fi promovați și acest lucru a avut, de asemenea, un impact negativ și asupra ratei pensiilor. La acea vreme, compania feroviară a considerat că angajații trebuie să aibă cetățenia franceză pentru a lucra ca lucrători feroviari sau, începând din 1991, să fie cetățeni ai UE. Un grup de 848 marocani au câștigat acțiunea intentată în justiție pentru discriminare pe criterii de naționalitate și etnie, împotriva companiei feroviare franceze în fața Curții de la Apel din Paris, la 31 ianuarie 2018. Curtea a dispus ca angajatorul să plătească daune substanțiale victimelor (170 milioane euro în total), dar acesta a decis să nu facă apel.

- Cazul poate avea un beneficiu pozitiv pentru public și oferă ocazia de a îmbunătăți respectarea legislației privind nediscriminarea, inclusiv în ceea ce privește politicile și practica unei organizații sau a unui sector semnificativ din punct de vedere strategic.

În Marea Britanie, Comisia pentru Egalitate și Drepturile Omului a considerat cazul A c. Secretarului de Stat pentru Afaceri, Energie și Strategie Industrială ca fiind un caz strategic, cu un interes public mai larg. Petiționarei (A) i-au fost atribuite aproximativ 75.000 de lire sterline din partea unui Tribunal pentru litigii de muncă, care a făcut 29 de constatări în favoarea sa pe motive de discriminare, hărțuire și victimizare pe criterii de sex și de religie. Cu toate acestea, ea nu a reușit să pună în aplicare această hotărâre, deoarece la momentul la care a aflat acuzațiile potrivit cărora angajatorul își transfera fondurile, iar avocatul ei a reușit să obțină o interdicție, majoritatea fondurilor angajatorilor ei dispăruseră din conturile lor bancare. Prin urmare, problema în speță a fost aceea dacă, prin nereglementarea prin lege a acordării unei diligențe privind subordonarea de către un tribunal pentru litigii de muncă, Regatul Unit a încălcat obligația sa UE de a pune la dispoziția petiționarului o cale de atac împotriva hărțuirii, în ceea ce privește fostul său loc de muncă, adică în conformitate cu principiile eficacității și echivalenței. Comisia britanică a primit permisiunea de a interveni. Cu toate acestea, Curtea nu a adoptat argumentele Organismului britanic pentru promovarea egalității în hotărârea sa din data de 1 iunie 2018¹⁶.

3. Evaluarea riscurilor intervenției

Odată identificat un caz de referință, Organismul pentru promovarea egalității trebuie să inițieze o analiză de atenuare a riscurilor privind intervenția sa. Trebuie abordate următoarele întrebări:

a. În funcție de valoarea cazului

- Mai există unele dispute în ceea ce privește anumite fapte?
- Aveți vreo îndoială în ceea ce privește „seriozitatea” martorului?

¹⁶ <https://www.scotcourts.gov.uk/docs/default-source/cos-general-docs/pdf-docs-for-opinions/2018csoh54.pdf?sfvrsn=0>

În cazul în care aceste întrebări primesc răspunsuri pozitive, este foarte probabil ca cazul să adere la fapte și/sau ca provocările juridice să fie compromise de neconcordanțele așa-numitei victime. În acest tip de scenariu, este recomandabil să așteptați un alt caz sau, cel puțin, să așteptați procedura de apel pentru a verifica dacă aceste aspecte sunt soluționate.

- Care sunt scopurile și așteptările dumneavoastră?

Este important să determinați în prealabil mesajul / informațiile / dovezile pe care doriți să le comunicați instanței. Aceasta nu este doar o întrebare esențială pe care un potențial intervenient ar trebui să și-o pună, ci reprezintă, de asemenea, și criteriile determinante aplicate de instanță pentru a decide dacă să acorde sau nu permisiunea de a interveni. De exemplu, intervenienții nu pot, în general, duplica pur și simplu observațiile părților. Ar trebui abordate următoarele întrebări:

- Este în concordanță cu prioritățile dumneavoastră în conformitate cu planul dumneavoastră strategic și comparativ cu resursele disponibile pentru a face față altor cereri?
- Cât de relevantă este activitatea și experiența dumneavoastră în examinarea cazului de către instanță?
- Care ar fi valoarea sa adițională în afară de argumentele prezentate de oricare dintre părțile implicate? Cum ați putea să oferiți asistență instanței și cât de pregătit sunteți să acționați ca expert neutru în domeniul juridic sau al politicilor?
 - o Ați strâns și adunat dovezi cu privire la caz despre care părțile nu au cunoștință?
 - o Puteți furniza statistici specifice, de exemplu pentru a arăta instanței că problema este una recurentă și nu izolată și că organizația dumneavoastră primește deseori cereri similare?
 - o Ați dezvoltat o argumentație originală / complexă în comparație cu victima, de exemplu cu trimiteri la jurisprudența internațională și europeană?
 - o Aveți expertiză pentru a asista instanța în domeniul dreptului comparat?
 - o Ați făcut cercetări sau un sondaj asupra problemei ridicate de caz?

b. în funcție de impactul asupra victimelor discriminării/grupurilor minoritare

- Care este impactul pe care îl poate avea intervenția dumneavoastră asupra grupurilor protejate, în special în cazul în care eșuați?
- Există riscul ca aceasta să conducă la un rezultat mai rău pentru victimele discriminării / grupurile minoritare?

Chiar dacă este posibil să ignorați cazurile în care perspectivele dumneavoastră de reușită sunt mai mici de 50%, pierderea unui caz nu este neapărat definitivă. Un eșec se poate transforma ulterior într-o victorie, deoarece o „decizie greșită” poate ilustra, în mod clar, inechitatea legii și interpretarea acesteia de către instanțe. Organismul de promovare a egalității îl poate utiliza pentru a solicita schimbarea legii.

În Franța, Apărătorul Drepturilor a observat multe lacune în ceea ce privește protecția sarcinii și protecția împotriva discriminării colaboratorilor liberali. De exemplu, Organismul de promovare a egalității din Franța a intervenit în 2012 într-un caz care se referea la rezilierea unei colaborări liberale în cazul unei avocate, după ce aceasta a anunțat că este însărcinată.

În decizia sa MLD-2012-148 din 29 octombrie 2012, Apărătorul Drepturilor a decis să intervină în fața Curții de Casație. Acesta a explicat că dreptul de a nu justifica rezilierea unei colaborări libere nu trebuie folosit pentru a pune capăt acesteia dintr-un motiv discriminatoriu. Acesta a reamintit că Directiva 2006/54 privind egalitatea de gen interzice discriminarea pe criterii de gen și sarcină în sectorul de activitate independentă și că legea națională de punere în aplicare a legislației UE trebuie interpretată în consecință. Cu toate acestea, Curtea de Casație a considerat această cerere inadmisibilă la 20 decembrie 2012 și a refuzat să examineze fondul cauzei¹⁷.

Apărătorul drepturilor a folosit această hotărâre pentru a susține o schimbare a legii și a recomandat guvernului să îmbunătățească protecția împotriva discriminării colaboratorilor liberali pe durata sarcinii. În anul 2014, Apărătorul drepturilor a făcut mai multe recomandări în acest sens, care au fost luate în considerare în Legea nr. 2014-873 din 4 august 2014, adăugându-se o dispoziție specială privind protecția colaboratorilor liberali însărcinați, pe o perioadă de 16 săptămâni. Pe durata sarcinii, colaboratorii liberali au acum dreptul de a-și suspenda colaborarea pe o perioadă de cel puțin 16 săptămâni. Cu excepția cazurilor de încălcare gravă a regulilor de conduită profesională a persoanei în cauză, care nu au legătură cu starea de graviditate, colaboratorii liberali sunt acum protejați, în mod expres, împotriva rezilierii contractului lor de colaborare, pentru o perioadă care începe fie de la declararea sarcinii, fie de la anunțarea intenției de suspendare a contractului și care se termină după 8 săptămâni de la încheierea acestei perioade de suspendare.

În 2015 și 2016, Apărătorul Drepturilor a investigat și ajutat doi avocați, victime ale discriminării pe motiv de sarcină, să ajungă la o soluționare pe cale amiabilă și și-a folosit puterea pentru a solicita sancțiuni disciplinare împotriva autorilor discriminării.

În mai 2018, Federația Națională a Sindicatelor Tinerilor Avocați (FNUJA) și Apărătorul Drepturilor au anunțat rezultatele unui studiu privind discriminarea în cadrul profesiei de avocat. 72% dintre femei și 47% dintre bărbați au fost martori ai discriminării față de colegi în ultimii cinci ani. 38% dintre respondenți (53% dintre femei și 21% dintre bărbați) au raportat că s-au confruntat ei înșiși cu acte de discriminare în ultimii cinci ani. Principalele motive de discriminare raportate au fost sexul (22,4%), sarcina (19,7%) și vârsta (17,3%).

Mobilizarea profesiilor juridice este rezultatul strategiei Organismului de promovare a egalității din Franța, pe o perioadă de 10 ani. „Acțiunea sa a combinat studii statistice, urmărind revendicări, recomandând reforme și lucrul în teren cu reprezentanții profesiei. În fața refuzului anterior, obținerea de sancțiuni și documentarea realității discriminării era necesară pentru a obține un angajament puternic din partea profesiei.”¹⁸

c. în funcție de impactul asupra imaginii Organismului de promovare a egalității

- Cât de important este pentru Organismul dumneavoastră de egalitate să fie implicat într-un caz pentru imaginea/vizibilitatea dumneavoastră??

¹⁷ https://juridique.defenseurdesdroits.fr/index.php?lvl=notice_display&id=1503

¹⁸ Sophie Latraverse, Raportul Apărătorului Drepturilor privind experiența discriminării în profesia de avocat, 23 mai 2018; <https://www.equalitylaw.eu/downloads/4613-france-report-of-the-defender-of-rights-regarding-experiences-of-discrimination-in-the-lawyer-profession-pdf-276-kb>

- Contribuția dumneavoastră la acest caz ar depăși riscul ca Organismul de promovare al egalității să fie supus criticii opiniei publice?
- Ce impact poate avea o intervenție dacă este asociată cu o schimbare sau interpretare nedorită/nepopulară în lege, politică sau practică?

Nu înseamnă că într-o asemenea situație ar trebui să vă cenzurați. Dar ar trebui să anticipați impactul intervenției dumneavoastră în ceea ce privește imaginea/comunicarea și să definiți cât sunteți de pregătiți pentru a face față publicității negative asociate cazului.

În 2015, în Irlanda de Nord, Tribunalul Districtual din Belfast a dispus, în cazul Lee c. Ashers Baking Co Ltd., că refuzul brutăriei deținute de un creștin de a decora un tort cu sloganul „Sprijiniți căsătoriile homosexuale” a fost discriminatoriu. Audierea ulterioară la Curtea Regală de Apel a fost respinsă. Dar, la 10 octombrie 2018, Curtea Supremă a casat sentința.¹⁹

Comisia pentru egalitate pentru Irlanda de Nord nu are competența de a acționa în calitate de amicus curiae, dar a decis să susțină financiar cazul în favoarea lui M. Lee, activist LGBT, ale cărui interese au fost afectate în mod negativ de brutărie. Au fost cheltuite 250.000 de lire sterline pentru a sprijini apelul lui Lee. Organismul de promovare al egalității din nord va trebui să plătească acum costurile și a fost puternic criticat pentru aceste cheltuieli atât de ridicate, în timp ce opinia publică este în favoarea sentinței dispuse de Curtea Supremă. Deși cauza poate fi trimisă la CtEDO și poate fi în cele din urmă revocată, Comisia a devenit nepopulară, iar credibilitatea sa a fost subminată de opinia publică.

III. CUM SE INTERVINE ÎN CALITATE DE AMICUS CURIAE

Procedura de intervenție în calitate de terță parte este, de obicei, destul de flexibilă: de cele mai multe ori nu există o formă prescrisă, nicio taxă pentru solicitarea permisiunii și nu este nevoie să se solicite consimțământul părților. Cu toate acestea, există anumite norme aplicabile, în special în fața instituțiilor europene.

1. Procedura în fața instanțelor și tribunalelor din Republica Moldova

Intervenția Consiliului Republicii Moldova privind prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității (Consiliul pentru Egalitate) în calitate de amicus curiae nu este prevăzută, în mod explicit, nici în Legea nr. 121 din 25 mai 2012 privind asigurarea egalității și nici în Legea nr. 298 privind activitatea Consiliului pentru Egalitate.

Cu toate acestea, însuși Consiliul pentru Egalitate poate interveni, în calitate de amicus curiae, în cazurile relevante pentru mandatul său, în fața instanțelor naționale, în conformitate cu Codul de Procedură Civilă.

a. Prevederile juridice relevante aplicabile Consiliului pentru Egalitate

Posibilitatea ca Consiliul pentru Egalitate să intervină în procedurile judiciare este prevăzută, în mod expres, în articolul 74 din Codul de Procedură Civilă, referindu-se la „participarea autorităților publice la procedură pentru a emite un aviz asupra cauzei”.

¹⁹ <https://www.supremecourt.uk/cases/uksc-2017-0020.html>

Articolul 74. Participarea la proces a autorităților publice pentru a depune concluzii

(1) În cazurile stabilite de lege, autoritățile publice competente, din proprie inițiativă, la cererea participanților la proces sau din oficiul instanței, pot interveni în proces până la pronunțarea hotărârii în primă instanță, precum și în instanța de apel, pentru a depune concluzii, potrivit funcției, în vederea apărării drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale altor persoane, a intereselor statului și ale societății.

(2) Instanța judecătorească poate, după caz, din oficiu să introducă în proces autoritatea publică competentă pentru a depune concluzii asupra cauzei în curs de examinare.

(3) Autoritățile menționate în prezentul articol au drepturile și obligațiile procedurale de participant la proces specificate la art.56 din prezentul cod, precum și în alte legi.

Prezentul articol nu prevede forme procedurale specifice și stricte în ceea ce privește termenul limită, durata depunerii sau obligația de a obține consimțământul părților. Potrivit art. 67 alin. (2) din Codul de Procedură Civilă, copia cererii de intervenție a terței părți va fi înmănată ambelor părți, însă este de competența instanței să decidă asupra acestei cereri.

Se pare că, în practică, Consiliul pentru Egalitate intervine, de obicei, la cererea victimelor, pentru ca instanța să se poată baza pe expertiza sa în cazul legislației privind egalitatea de tratament. Numărul de acțiuni formulate în fiecare an este următorul:

An	Numărul de acțiuni de tip amicus formulate pe an
2014	6
2015	2
2016	2
2017	3
2018	3

Curtea Constituțională a invitat recent Consiliul pentru Egalitate să își formuleze acțiunea de tip amicus privind diferitele sancțiuni aplicabile șoferilor afectați de alcool sau de diferite medicamente, în funcție de faptul că conduc vehicule care necesită sau nu un permis de conducere. Potrivit Codului Contravențional, primii s-au confruntat cu riscul de a fi sancționați cumulativ și de a li se ridica permisul de conducere, în timp ce cei din urmă ar putea să se confrunte, în mod alternativ, cu riscul unei amenzi, a serviciului comunitar neremunerat sau a arestului contravențional. În rapoartele sale de tip amicus din data de 25 aprilie 2018, Consiliul pentru Egalitate a considerat că o astfel de diferență de sancțiuni nu era discriminatorie, deoarece conducătorii diferitelor categorii/subcategorii de vehicule se aflau în situații diferite. Cu toate acestea, în decizia sa nr. 11 din 8 mai 2018, Curtea Constituțională a refuzat această analiză și a decis că un astfel de tratament diferențiat este contrar articolului 16 coroborat cu articolele 25 și 46 din Constituția Republicii Moldova²⁰.

În plus, în prezent există un proiect de lege în discuție în fața Parlamentului în vederea modificării legislației privind egalitatea în Republica Moldova. Pe lângă cererea de majorare a resurselor și a bugetului, un amendament specific se referă la obligația oricărei instanțe care se ocupă de un caz de discriminare de a solicita în prealabil avizul

²⁰ <http://www.constcourt.md/ccdocview.php?tip=hotariri&docid=658&l=ro>

Consiliului pentru Egalitate. Acest aviz ar putea lua forma unei intervenții din partea unei terțe părți. Acest proiect ar trebui să fie discutat în Parlament în următoarele luni.

b. Momentul optim atunci când se intervine din oficiu în fața instanțelor și tribunalelor naționale

În ceea ce privește momentul optim de intervenție, va trebui să evaluați argumentele pro și contra și să decideți, în cele din urmă, în funcție de obiectivele dumneavoastră.

Deoarece organismele de promovare a egalității încearcă, în primul rând, să clarifice legea sau să prospecteze o schimbare pozitivă, acestea intervin, de obicei, în instanțele superioare, deoarece aceste acțiuni se realizează mai bine în respectiva etapă. În instanțele inferioare, există adesea litigii de fapt, care reduc posibilitatea de a atinge astfel de obiective. De asemenea, ar putea fi mai bine să se aștepte etapa apelului, deoarece decizia unei instanțe superioare ar putea avea, de asemenea, un impact mai mare.

Cu toate acestea, în anumite cazuri specifice, poate fi de asemenea util să se intervină în tribunalele inferioare, de exemplu, deoarece ar putea atrage un interes public larg și atenție din partea judecătorilor.

În Franța, reclamantul a intentat acțiunea unui frizer a cărui perioadă de probă a fost reziliată. Acesta a anunțat într-o zi că este bolnav, iar șefa lui i-a trimis, în mod accidental, un mesaj text destinat unei alte persoane. În mesaj, aceasta spunea: „Nu îl țin. O să-l anunț mâine. Nu am un sentiment bun în legătură cu tipul ăsta. E un „pederast”. Țștia mereu „fac pe nebunele”. A doua zi, aceasta l-a concediat. Apărătorul Drepturilor a prezentat observațiile în fața tribunalului de ocupare a forței de muncă, argumentând că rezilierea contractului de muncă a avut la bază orientarea sexuală.

Hotărârea din prima instanță, din 2016, nu a urmat acțiunea formulată de Organismul de promovare a egalității și a afirmat: „Dacă plasăm întâmplarea în contextul domeniului coafurii, tribunalul consideră că termenul „pederast” folosit de manager nu poate fi considerat a fi o declarație homofobă, deoarece este recunoscut faptul că saloanele de coafură angajează, în mod regulat, homosexuali fără ca acest fapt să reprezinte vreodată o problemă.” Această decizie a atras o mare atenție din partea presei și a declanșat un protest public zgomotos. ONG-urile LGBT, Ministerul Muncii și Apărătorul Public al Drepturilor au considerat această decizie ca fiind surprinzătoare sau rușinoasă. Curtea de Apel din Paris a anulat această hotărâre la 21 februarie 2018.

c. Importanța cooperării cu părțile

Odată ce un caz este identificat ca fiind de interes public, este oportun să se obțină accesul la dosarul cauzei (cerere, apărare, temeiul juridic de recurs etc.) prin intermediul avocaților responsabili, după explicarea avantajului pe care îl poate aduce o intervenție din partea unei terțe părți. Aceasta este cea mai ușoară și cea mai rapidă modalitate de a obține o copie, chiar dacă astfel de informații pot fi, de asemenea, disponibile la grefa tribunalului, și care, odată depuse, fac parte din registrele publice.

În cazul unei intervenții din oficiu, este deosebit de important ca Organismul de promovare al egalității să se adreseze părților, chiar dacă consimțământul acestora pentru intervenția sa nu este obligatoriu prin lege. Poate fi util să se obțină informații cu

privire la modul în care fiecare parte își conduce cazul, pentru a oferi cea mai eficientă asistență instanței. Organismul de promovare a egalității ar trebui să colaboreze, în primul rând și în special cu propriii avocații, cel puțin pentru a evita duplicarea sau subcotarea propriilor argumente. Conștientizarea dezvoltării diferendului dintre părți este importantă: atunci când Organismul de promovare a egalității acționează în calitate de amicus curiae, acesta nu are controlul asupra direcției cazului. Prin urmare, acesta depinde de ceea ce părțile private contestă și atacă. În cazul în care cauza progresează și argumentele se schimbă sau se invocă contraargumente cu privire la cea de a treia intervenție, ar putea fi utilă și opțiunea unei intervenții orale ulterioare, pentru a răspunde și a adapta argumentația.

Deși rolul Organismului de promovare a egalității este să asiste instanța în interes public, rolul său constă, de asemenea, și în combaterea discriminării și promovarea egalității. Prin urmare, intervenția sa poate aduce, prin definiție, un anumit sprijin pentru victima discriminării. Avocatul victimei ar fi, de obicei, dornic să discute strategia cu Organismul de promovare a egalității pentru a coordona argumentele.

Organismul de promovare a egalității ar putea fi, așadar, pus într-o poziție dificilă, deoarece ar putea fi perceput ca un intervenient care sprijină. Cooperarea, în acest sens, nu trebuie să împiedice și să submineze independența și imparțialitatea sa.

În Franța, Organismul pentru promovarea egalității s-a confruntat cu un refuz al Curții de Apel la intervenția sa pe motiv că aceasta era contrară principiului egalității armelor consacrat în articolul 6-1 al Convenției Europene a Drepturilor Omului. În 2010, Curtea de Casație a respins această analiză, considerând că principiul unui proces echitabil este respectat atât timp cât toate informațiile sunt accesibile și discutate de către părți în fața judecătorului.

O altă problemă referitoare la moment se referă la comunicarea cererii de tip amicus înaintate instanței și părților. Chiar dacă normele procedurale din Moldova nu stabilesc un termen limită strict, este important să se furnizeze rapoartele de tip amicus cu mult înainte de audiere (o perioadă minimă de 3-4 săptămâni poate fi considerată ca fiind rezonabilă). În caz contrar, există riscul de neadmitere în baza nerespectării dreptului la un proces echitabil. Fiecare parte ar trebui să aibă posibilitatea de a-și prezenta cazul și de a fi pe deplin informată cu privire la documentele, dovezile, argumentele etc. invocate de oponentul său, iar sentința nu trebuie să se bazeze pe o chestiune care nu a fost argumentată și examinată în instanță.

2. Procedura în fața instituțiilor europene

a. În fața Curții Europene a Drepturilor Omului

Persoanele fizice, ONG-urile, Ombudsmanii și Organismele de promovare a egalității care reprezintă diferite interese și opinii operează, în mod regulat, „intervenții terțe” în cadrul procedurilor Curții Europene a Drepturilor Omului. În conformitate cu articolul 36 al CEDO și articolul 44 din Regulamentul Curții, Președintele Curții poate invita o intervenție terță parte pentru a prezenta observații scrise sau, în cazuri excepționale, pentru a participa la audieri, deoarece o terță parte poate, de asemenea, să ofere informații Curții din proprie inițiativă.

Articolul 36 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului

(1) În toate cazurile în fața unei Camere sau a Marii Camere, a unei Înalte Părți Contractante, a cărei cetățeni este un solicitant are dreptul de a formula observații scrise și de a participa în cadrul audierilor.

(2) Președintele Curții poate să invite, în interesul bunei administrări a justiției, orice Înalță Parte Contractantă care nu este parte la procedură sau orice persoană interesată care nu este reclamantul să prezinte observații scrise sau să participe în cadrul audierilor.

(3) În toate cazurile, în fața unei Camere sau a Marii Camere, Comisarul pentru Drepturile Omului al Consiliului Europei poate prezenta observații scrise și poate participa la audieri.

Norma 44 din Regulamentul Curții²¹

3. (a) Odată ce cererea a fost notificată Părții contractante pârâte, în conformitate cu Normele 51 alin. (1) sau 54 alin. (2) lit. (b), Președintele Camerei poate, **în interesul bunei administrări a justiției**, în conformitate cu articolul 36 alin. (2) al Convenției, **să invite sau să acorde permisiunea (...) oricărei persoane interesate care nu este reclamantul, să prezinte observații scrise sau, în cazuri excepționale, să participe la o audiere.**

(b) Solicitățile de permisiune în acest scop trebuie să fie **motivate în mod corespunzător** și prezentate în scris **într-una din limbile oficiale**, în conformitate cu prevederile Normei 34 alin. (4), **în cel mult douăsprezece săptămâni de la notificarea cererii** către Partea contractantă pârâtă. Un alt termen limită poate fi stabilit de Președintele Camerei pentru motive excepționale.

4. (a) În cazurile care trebuie examinate de Marea Cameră, termenele de timp prevăzute în paragrafele precedente vor curge de la notificarea părților cu privire la decizia Camerei, în temeiul Normei 72 alin. (1), de a renunța la competență în favoarea Marii Camere sau cu privire la decizia completului Marii Camere, în temeiul Normei 73 alin. (2) de a accepta o cerere din partea uneia dintre părți pentru sesizarea cauzei la Marea Cameră.

(b) Termenele prevăzute de prezentul Regulament pot fi prelungite, în mod excepțional, de către președintele Camerei, dacă se oferă motive întemeiate.

5. Orice invitație sau acordare a permisiunii prevăzută la alineatul (3) lit. (a) din prezenta Normă este supusă oricăror condiții, inclusiv termenele limită stabilite de Președintele Camerei. În cazul în care aceste condiții nu sunt respectate, Președintele poate decide să nu includă observațiile în dosar sau să limiteze participarea la audiere în măsura în care acesta consideră adecvat.

6. Comentariile scrise depuse în temeiul prezentei Norme sunt redactate într-una dintre limbile oficiale, astfel cum se prevede la Norma 34 alin. (4). Acestea sunt transmise de Grefier către părțile în cauză, care au dreptul, sub rezerva oricăror condiții, inclusiv a termenelor limită stabilite de Președintele Camerei, de a formula observații scrise ca răspuns sau, după caz, de a răspunde în cadrul audierilor.

7. Dispozițiile prezentei Norme se aplică *mutatis mutandis* procedurilor din fața Marii Camere constituite pentru a emite avize consultative în temeiul articolului 2 din Protocolul nr. 16 la Convenție. Președintele Curții stabilește termenele care se aplică intervenienților terți.

²¹ https://www.echr.coe.int/Documents/Rules_Court_ENG.pdf

Singurele cerințe în ceea ce privește prezentarea unui raport de tip amicus în fața CtEDO sunt următoarele:

- Să fie „motivată în mod corespunzător”.
- Să fie scrisă într-una din limbile oficiale ale instanței (franceză sau engleză).
- Să fie înaintată „nu mai târziu de douăsprezece săptămâni de la data la care cererea a fost notificată Părții contractante pârâte, de exemplu atunci când cazul este comunicat statului pârât. Comunicarea este publicată în baza de date HUDOC²², dar de regulă după 3 săptămâni, ceea ce reduce termenul limită la 9 săptămâni.
- În cazul în care un caz a fost sesizat sau s-a renunțat la acesta în favoarea Marii Camere, intervenienții au 12 săptămâni de la această decizie ulterioară.

De regulă, Președintele Curții solicită, de asemenea, ca formulările depuse să nu depășească zece sau douăsprezece pagini și ca intervenientul să nu încerce să abordeze nici faptele, nici fondul cauzei. Cererile târzii nu sunt, în mod normal, luate în considerare, cu excepția cazului în care se prezintă un motiv întemeiat.

Acceptarea unor astfel de rapoarte este la discreția Președintelui Curții. Aceasta trebuie să fie „în interesul bunei administrări a justiției”. Prin urmare, dacă participarea nu servește scopurilor justiției, Președintele Curții poate respinge cererile de prezentare de rapoarte de tip amicus. Aceasta se poate întâmpla atunci când:

- există un precedent clar care face ca intervenția terților să fie inutilă,
- când cererea nu face decât să reproducă ceea ce au prezentat părțile sau alți intervenienți de tip amicus, sau
- când cererea nu are nicio legătură strânsă cu un caz în așteptare.

Deoarece instanța aprobă, în general, cererile de intervenție, atunci când cerințele de formalitate menționate mai sus sunt îndeplinite, permisiunea de a interveni prin formulări scrise este aproape întotdeauna acordată. Amicus curiae primește astfel o copie a dosarului de reclamație. Permisiunea de a face observații orale în cadrul audierii este rareori solicitată și aproape niciodată acordată²³.

Orice observație scrisă prezentată de un amicus este astfel transmisă părților în cauză, care au dreptul să depună observații scrise în răspuns și, după caz, să răspundă în cadrul audierii.

Pentru a primi acceptul de a interveni ca terță parte în fața CtEDO, Organismul de promovare al egalității trimite la grefa Curții:

1. o scrisoare oficială care să solicite președintelui Curții o permisiune motivată în mod corespunzător
2. în limba franceză sau în limba engleză
3. în termen de 12 săptămâni de la comunicarea cauzei sau a hotărârii Camerei
4. care să descrie activitățile Organismului de promovare a egalității și să explice interesului său în acest caz
5. cu stabilirea chestiunilor relevante în cauză și o scurtă prezentare a intervenției propuse.

Odată ce Președintele a acceptat intervenția terței părți, rapoartele de tip amicus:

1. se redactează în limba franceză sau engleză
2. pe cel mult 10 pagini
3. în termenul stabilit de instanță, și anume, de obicei, 3 săptămâni
4. și nu urmărește să abordeze nici faptele și nici fondul cauzei.

²² <https://www.echr.coe.int/Pages/home.aspx?p=press&c=>

²³ De exemplu, ONG-ul *Interights* a fost invitat să prezinte formulări orale în cadrul audierii în fața Marii Camere în cauza *Opuz c. Turciei* (Cererea Nr. 33401/02, 9 iunie 2009).

Un exemplu de plan

14 decembrie 2017	Comunicarea cauzei pe pagina de internet a CEDO.
5 martie 2018	Scrisoare trimisă de Organismul de promovare a egalității prin care se solicită Președintelui Curții permisiunea de a depune o formulare
20 martie 2018	Răspunsul pozitiv al grefierului de secție al Curții de stabilire a unui nou termen pentru depunerea amicus la data de 11 aprilie 2018 + copia dosarului de reclamație
9 aprilie 2018	Raportul de tip amicus trimis la Curte
13 aprilie 2018	Confirmarea recepției scrisorii de către grefierul secției, notificând că raportul a fost transmis părților

b. În fața Comitetului European pentru Drepturile Sociale

În mod similar, Comitetul European pentru Drepturile Sociale autorizează terțe părți să intervină.

Norma 32A a Comitetului intitulată „Solicitarea de observații”:

1. La propunerea Raportorului, Președintele poate invita orice organizație, instituție sau persoană să prezinte observații.
2. Orice observație primită de comitet în aplicarea alineatului (1) de mai sus este transmisă statului pârât și organizației care a depus reclamația.

O astfel de cerere de intervenție în fața Comitetului European pentru Drepturile Sociale este formulată, în general, odată ce a fost pronunțată o decizie de admisibilitate.

Chiar dacă intervențiile terțelor părți sunt admise numai la cererea Comitetului European pentru Drepturile Sociale, un Organism de promovare a egalității poate totuși să declanșeze un astfel de interes prin trimiterea unei scrisori Președintelui Comitetului European.

Procedura este destul de similară celei din fața CtEDO, dar este mult mai flexibilă, de exemplu nu impune același termen limită de 12 săptămâni. Nu există o limită a numărului de pagini, chiar dacă este oportună menținerea cât mai scurtă a raportului de tip amicus.

Exemplu de plan

27 februarie 2015	Înregistrarea unei plângeri colective
30 iunie 2015	Reclamația a fost declarată admisibilă
4 decembrie 2015	Scrisoare trimisă de Organismul de promovare a egalității care solicită Președintelui CEDS permisiunea de a depune raportul
2 februarie 2016	Răspunsul pozitiv al grefierului secției al Curții de stabilire a unui termen limită pentru depunerea raportului de tip amicus: 29 februarie 2016 solicitând să se clarifice legislația și practica națională fără a sprijini una dintre părți + o copie a dosarului
26 februarie 2016	Raport trimis CEDS
1 martie 2016	Confirmare de primire din parte CEDS

3. Prelucrarea unui raport de tip amicus

3.1. Recomandări generale privind stilul rapoartelor de tip amicus²⁴

Un raport de tip amicus trebuie să fie clar, concis și la obiect.

- **Fiți clar**

Luați în considerare faptul că prezentarea dumneavoastră este o ocazie unică de a vă demonstra ideea. Alegeți una sau mai multe probleme și argumentați-le în mod ferm. Evitați orice mesaj predeterminat.

De exemplu: *Explicați modul în care cazul în cauză poate afecta multe victime similare ale discriminării și justificați-vă argumentele cu date statistice fiabile (număr de cereri similare) și anchete relevante de constatare a faptelor.*

- **Fiți concis**

Înainte de CtEDO, raportul de tip amicus este limitat la 10 pagini. Considerați acest număr ca fiind numărul maxim chiar și în fața instanțelor naționale, deoarece toate instanțele judecătorești sunt supraîncărcate cu documente. Utilizați verbe active și folosiți propoziții scurte.

- **Urmați o structură clară**

Împărțiți-vă raportul în secțiuni/alineate pentru un conținut mai ușor de utilizat.

Puteți să vă prelucrați raportul în funcție de faptele cauzei, dar nu vă limitați atenția la argumentele părților litigante. Direcționați opinia instanței înspre imaginea de ansamblu.

Atunci când este posibil, poate fi de natură strategică să vă redactați prezentarea într-un mod în care să faceți trimitere la informațiile din formularul de cerere, apărare, documentele instanței și, dacă este posibil, argumentele cadru, deoarece acest lucru ușurează lectura judecătorilor.

- **Completați, nu reproduceți, ci reformulați dacă este necesar**

Nu prezentați din nou argumentele părților. Rapoartele de tip amicus trebuie să adauge ceva la corpul argumentelor în fața instanței și nu să le reitereze.

Cu toate acestea, reformulați argumentele prezentate, în cazul în care părțile le explică în mod ciudat. Includeți o scurtă prezentare a faptelor, dacă părțile le prezintă în mod necorespunzător sau incomplet.

În cazul în care este necesar, coordonați-vă cu părțile litigante pentru a evita depunerea unui raport redundant sau, și mai rău, a unui contradictoriu. Un raport de tip amicus care să ofere sprijin, să poată detalia chestiuni rămase nedezbătute de către victimă.

- **Oferiți o nouă perspectivă**

Propuneți o abordare diferită a problemei decât cea propusă de părți. Explicați în prealabil de ce problema este mai amplă și mai importantă decât litigiul dintre cele două părți implicate.

De exemplu: *Oferiți o imagine mai largă, ilustrați-vă argumentele cu cifre și diagrame, prezentați noi elemente pentru a transfera povara sarcinii discriminării etc.*

- **Arătați că sunteți un expert de încredere în această problemă**

Efectuați o cercetare aprofundată și furnizați o analiză juridică clară. Explicați legătura dintre cazul în speță și cazurile aflate pe rol sau altele care ar putea să apară.

²⁴ Această parte este inspirată în mare parte din lucrarea Judecătorului Neal Nettesheim & Clare Ryan, „Rapoarte ale prietenilor Curții: ce dorește Curia de la un Amicus”, Wisconsin Lawyer, 2007, vol. 82, nr. 5, <https://www.wisbar.org/NewsPublications/WisconsinLawyer/Pages/Article.aspx?Volume=80&Issue=5&ArticleID=1255>

- **Utilizați o terminologie familiară instanței și explicați conceptele pe care instanța ar putea să nu le cunoască**

Exemplu: *În fața CtEDO, utilizați noțiunile de consens, obligații pozitive, grupuri vulnerabile, marjă largă/îngustă de apreciere etc. care sunt relevante pentru problemele de discriminare.*

Exemplu: *În fața instanțelor naționale, explicați și definiți noțiunile de discriminare directă și indirectă, hărțuire discriminatorie, victimizare/represalii, discriminare prin asociere, discriminare sistemică, inversarea sarcinii probei, metode de evidență (prin statistici, cronologie etc.).*

- **Scrieți în mod persuasiv și fiți direct**

Identificați argumentele cele mai clare și mai convingătoare. Nu sunteți limitați la interesul superior al unui client, prin urmare folosiți-vă libertatea de a servi interesul superior al sistemului de justiție în ansamblu.

- **Fiți imparțial**

Nu fiți părtinitori. Fiți corecți și obiectivi. Statutul dumneavoastră de Organism de promovare al egalității vă impune să rămâneți neutru și realist și să nu acționați ca un reprezentant al grupurilor de interese. O formulare amicus este, de asemenea, mai convingătoare dacă recunoașteți și discutați contra-argumentele. Altfel, nu veți asista cu adevărat instanța în îndeplinirea sarcinilor sale.

- **Acordați atenție stilului și tonului dumneavoastră**

Fiți obiectiv și moderat. Nu supraestimați problema în speță sau exagerați rezultatul. Nu treceți cu vederea contra-argumentele sau folosiți tonul imperativ.

- **Construiți-vă credibilitatea**

Câștigarea încrederii din partea instanței este un proces de durată. Căutați să oferiți numai rapoarte amicus de înaltă calitate. Raport după raport, acest standard ridicat de calitate va oferi eficacitate eforturilor dumneavoastră de susținere. Prin furnizarea de rapoarte de slabă calitate, este posibil ca, din contră, să împovărați instanța.

3.2. Recomandări generale cu privire la conținutul rapoartelor de tip amicus²⁵

3.2.1. Tipuri de intervenții

- **„Adevăratul” prieten al instanței** este cel care nu are un interes în ceea ce privește rezultatul, dar are un interes în buna administrare a justiției și oferă informații și cunoștințe instanței.

Conținutul unei intervenții de tip amicus poate fi ușor diferită în funcție de obiectivele sale.

- **Amicus imitativ (“Me too”):** Raportul său nu adaugă altceva decât „votul” său pentru o parte sau alta. Scopul său este de a comunica instanței că este de acord cu o parte și că speră că instanța va decide în favoarea sa. Acest tip de intervenție poate avea o funcție democratică valoroasă și poate fi utilă ca „aviz”. Cu toate acestea, astfel de rapoarte nu oferă asistență Curții și pot fi chiar refuzate în fața Curții Europene a Drepturilor Omului și a Comitetului European pentru Drepturile Sociale.

²⁵ Această parte este în mare măsură inspirată din documentul JUSTIȚIE, Pentru a asista Curtea: intervenții ale terțelor părți în interes public, 2016 <https://2bquk8cdew6192tsu41lay8t-wpengine.netdna-ssl.com/wp-content/uploads/2016/06/To-Assist-the-Court-Web.pdf>

- **Amicus prezintă o altă perspectivă instanței:** amicus oferă o altă perspectivă, de obicei mai largă decât a părților și explică modul în care alte persoane aflate în situații similare pot fi afectate de decizia instanței. Intervenția acestuia vizează avertizarea instanței în legătură cu toate potențialele consecințe ale soluționării cazului într-un anumit mod. Raportul este astfel foarte practic și articulează modul în care funcționează lucrurile.

Prezentarea imaginii de ansamblu înseamnă colectarea de informații factice care demonstrează importanța sau implicațiile aspectelor juridice în cauză și la care instanța sau părțile ar putea să nu aibă altfel acces. Astfel de rapoarte sunt cunoscute în SUA cu denumirea de „rapoartele Brandeis”.

În 1908, Louis Brandeis a susținut o lege din Oregon care restricționa numărul de ore care puteau fi lucrate de femei într-o spălătorie în cauza Muller c. Oregon în fața Curții Supreme a Statelor Unite. El a făcut acest lucru bazându-se mai mult pe o compilație de informații științifice și ale științelor sociale, decât pe instrumente juridice²⁶. Aceasta a constat din mai mult de 100 de pagini, conținând în principal date empirice care demonstrează impactul negativ al zilelor prelungite de lucru asupra sănătății, siguranței, moralei și bunăstării generale a femeilor. Prin urmare, un raport Brandeis se referă la „un raport special de tip amicus, care, în loc să se bazeze exclusiv pe logică, teoria legală și precedentul de control, are o abordare sociologică, bazată pe folosirea intensivă a datelor pentru avansarea argumentelor”²⁷.

Un raport de tip amicus poate avea, de asemenea, o perspectivă pe termen lung asupra dezvoltării legii, încercând să convingă instanța să soluționeze controversa într-un anumit mod. Aceasta permite astfel instanței să știe că anumite grupuri și comunități specifice sunt interesate de modul în care un caz este soluționat.

- **Amicus umple lacunele:** Amicus deține o expertiză puternică cu privire la o anumită problemă ridicată de caz și poate umple lacunele apărute în analiza sau cercetarea furnizată de părți. Aceste tipuri de rapoarte pot, de asemenea, să sesizeze instanța cu privire la consecințele unei anumite linii de analiză și la efectul practic al deciziei. Decalajul poate fi un eșec în abordarea completă a chestiunilor importante sau poate fi un eșec în ceea ce privește focalizarea pe o imagine mai largă. În general, amicii preiau cazul așa cum îl găsesc și este posibil să nu ridice noi probleme. Există posibilitatea ca instanțele să nu ia în considerare argumentele oferite de amici care nu sunt adoptate sau sunt dureroase pentru o parte. În anumite circumstanțe, instanța poate totuși să permită și să abordeze probleme noi ridicate de rapoartele de tip amicus. Cu toate acestea, instanța nu poate decide *ultra petita*.

²⁶ Strum, Philippa (1989). „Brandeis și Constituția vie”, în DAWSON, Nelson L. Brandeis și America. Lexington, Ky.: University Press din Kentucky. p. 120.

²⁷ Judecător Neal Nettesheim & Clare Ryan, „Rapoarte ale prietenilor Curții: ce dorește Curia de la un Amicus”, *Wisconsin Lawyer*, 2007, vol. 82, nr. 5, <https://www.wisbar.org/NewsPublications/WisconsinLawyer/Pages/Article.aspx?Volume=80&Issue=5&ArticleID=1255>

3.2.2. Formatul raportului de tip amicus

Raportul de tip amicus trebuie să includă următoarele caracteristici stabilite mai jos:

1. Introducere

Intervenția ar trebui să includă o introducere care să cuprindă următoarele (dintre care unele vor fi reutilizate din cererea pentru permisiunea de intervenție):

- *Descrieți-vă organizația și misiunea acesteia:* Furnizați o scurtă descriere a organizației dumneavoastră, inclusiv misiunile acesteia, statutul său juridic, obiectivele sale de politică publică și activitățile acesteia. Pentru a economisi spațiu pentru argumentele dumneavoastră de fond, această parte ar trebui să rămână concisă și scurtă.
- *Explicați de ce contribuția dumneavoastră poate ajuta instanța, de ce cazul este de interes public și/sau ridică probleme dincolo de litigiile părților implicate direct.* Este important să explicăm de ce acest caz special merită atenția instanței și nu doar de ce instanțele inferioare nu au dreptate. Stabiliți faptele care au plasat controversa într-un context mai amplu (de exemplu, impactul acesteia asupra publicului în general sau asupra sectoarelor acestuia) sau arătați instanței impactul potențial al soluționării controverselor într-un fel sau într-altul.
- Încheiați-vă introducerea **printr-un rezumat al principalelor argumente.**

2. Redactarea argumentelor (în cel mult 10-12 pagini)

- **Prezentați instanței o imagine mai amplă**
 - ✓ Demonstrați-vă experiența sau dovezile practice pentru a ajuta instanța să determine o problemă aflată în fața acesteia

În intervenția sa ca terță parte în fața Comitetului European pentru Drepturile Sociale din 2018²⁸, Institutul pentru promovarea egalității de șanse între femei și bărbați din Belgia a explicat că în Belgia nu există o dispoziție legală privind definiția muncii de valoare egală și nicio dispoziție legală privind cine poate funcționa în calitate de comparator, în mod ipotetic sau altfel. Instanțele naționale au interpretat noțiunea de „muncă de valoare egală” atât de strict încât aceasta (aproape) coincide cu conceptul de „muncă egală”. În această privință, jurisprudența belgiană a rămas în urma jurisprudenței la nivel european și a celei din alte state membre, unde două profesii diferite pot fi considerate similare și comparabile. Organismul pentru promovarea egalității din Belgia a ilustrat situația oferind exemplul deciziei tribunalului pentru litigii de muncă din Gent, din data de 10 august 2017, caz în care Institutul a intervenit fără succes. Judecătorul în această speță a afirmat că argumentul muncii de valoare egală nu era întemeiat, deoarece cele trei angajate de sex feminin care erau plătite mai puțin decât colegii lor de sex masculin, nu îndeplineau exact aceleași sarcini, necesitând aceleași competențe ca și colegii lor de sex masculin. Cu toate acestea, broșurile individuale în care angajații trebuiau să-și raporteze sarcinile au arătat că cele trei angajate de sex feminin, care câștigau mai puțin decât omologii lor de sex masculin, au lucrat la aceleași comenzi și documente și au efectuat în acest cadru aceleași acțiuni sau acțiuni similare cu cele ale colegilor lor de sex masculin. Organismul de promovare a egalității a concluzionat că definirea clară a „muncii de valoare egală” ar putea contribui la avansarea jurisprudenței în această privință.

²⁸ Observațiile Institutului pentru Egalitatea de Șanse între Bărbați și Femei, 28 mai 2018, *Federația Internațională a Drepturilor Omului (FIDO) și Inclusion Europe c. Belgiei* Plângerea nr. 124/2016, <https://rm.coe.int/cc124casedoc9-en-observations-by-equinet/16808aef17>

- ✓ Oferiți un context util din activitatea dumneavoastră

În intervenția ca terță parte în fața Comitetului European pentru Drepturile Sociale în 2018²⁹, Comisia portugheză pentru egalitatea de șanse în muncă și ocuparea forței de muncă (CITE) a descris un proiect experimental la care a participat, împreună cu Confederația Sindicatelor și Oficiul OIM din Lisabona și având scopul de a dezvolta și testa o metodă de evaluare a locului de muncă, fără prejudecăți de gen. Pe parcursul proiectului, această metodologie a fost testată în mai multe companii (în special IMM-uri) în sectoarele produselor alimentare și al băuturilor. Aceștia au aflat că unele dintre categoriile ocupaționale erau segregate pe criterii de sex, că ocupațiile care erau practicate în principal de către femei erau mai puțin apreciate decât cele executate de bărbați și că condițiile de muncă ale ocupațiilor dominate de femei erau mult mai rele decât ocupațiile dominate de bărbați. Aceste constatări au permis companiilor să își îmbunătățească condițiile de lucru, să revizuiască anumite categorii ocupaționale și într-una dintre companii, unele femei au trecut la ocupații care erau considerate, în mod obișnuit, ocupații ale bărbaților. După acest proiect pilot experimental, trei sectoare economice (industria textilă, de încălțăminte și a lânii) au folosit aceeași metodologie și au identificat faptul că exista o diferență de remunerare pe criterii de gen. Acest diagnostic a permis sindicatelor din aceste sectoare și asociațiilor patronale să înceapă un proces de negociere colectivă pentru a revizui unele dintre ocupațiile cel mai grav afectate de segregare pe criterii de sex și pentru a le include în instrumentele colective de reglementare a muncii.

- ✓ Oferiți o mai bună înțelegere a consecințelor deciziei asupra legii sau a practicii.

În intervenția sa ca terță parte în fața Curții de Casație, Organismul francez de promovare a egalității a explicat că stabilirea de profile etnice este o problemă omniprezentă în activitatea poliției franceze³⁰. Potrivit studiilor observaționale ale operațiunilor de oprire și percheziție ale poliției, a existat o concentrare semnificativă a controalelor de identitate asupra bărbaților tineri percepuți ca arabi/nord-africani și de culoare. Deoarece nu există un sistem de trasabilitate, poliția franceză nu oferă informații cu privire la practicile sale de oprire și percheziționare. Prin urmare, instanța ar putea fi conștientă că este posibil să fi avut loc o negare a operațiunilor discriminatorii de control și că dreptul în consecință al victimelor la o cale de atac efectivă ar putea fi astfel subminat.

- **Oferiți date statistice**

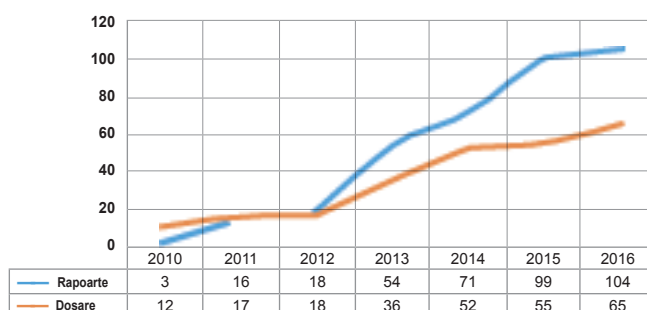
- ✓ Includeți datele pe care le-ați colectat (de exemplu, numărul de plângeri în cazurile în speță, sondaje specifice efectuate de Organismele de promovare a egalității etc.)
- ✓ Includeți sursele secundare relevante (de exemplu, colectate de instituții oficiale, institute de cercetare, ONG-uri, organizații internaționale)
- ✓ Colectarea datelor poate include date cantitative și calitative

²⁹ Observațiile CITE, 28 mai 2018, *Universitatea Women of Europe (UWE) c. Portugalia*, Plângerea nr. 136/2016 în fața Comitetului European pentru Drepturile Sociale, <https://rm.coe.int/cc136casedoc6-en-observations-by-equinet/16808aefcf>

³⁰ Decizia nr. MDS-2016-132 din 29 aprilie 2016, https://juridique.defenseurdesdroits.fr/index.php?lvl=notice_display&id=18452

În intervenția sa ca terță parte în fața Comitetului European pentru Drepturile Sociale³¹, Organismul belgian de promovare a egalității, UNIA, a explicat că, din toate dosarele depuse în sectorul educației, mai mult de jumătate au vizat criteriul discriminării pe criterii de dizabilitate (57%). Din cele 487 de dosare de dizabilitate, 127 au vizat educația (26%): 93 de dosare au implicat discriminarea pe motivul refuzului de a asigura acomodare rezonabilă (73%), 22 de dosare vizau elevi cu tulburări psihologice sau autism (17%), 8 vizau elevi cu o tulburare psihologică/ADHD (6%), 5 vizau elevi cu dizabilități mintale (4%) și 8 vizau elevi cu dizabilități multiple (fizice și mentale).

UNIA a arătat faptul că numărul rapoartelor și al dosarelor privind persoanele cu dizabilități din sectorul educației din Comunitatea franceză este în continuă creștere.

- **Includeți și analizați standardele internaționale și europene aplicabile**

- ✓ Includeți standardele internaționale și de drept european relevante pentru acest caz

În intervenția sa ca terță parte în fața Comitetului European pentru Drepturile Sociale în 2018³², Comisia irlandeză pentru Drepturile Omului și Egalitate (IHREC) a contestat poziția guvernului irlandez, și anume că „procedura de recurs și căile de atac disponibile oferă măsuri de protecție adecvate pentru a asigura că bărbații și femeile beneficiază de o remunerație egală pentru aceeași muncă”. Organismul irlandez de promovare a egalității a citat raportul din 2017 către Comitetul ONU pentru eliminarea discriminării împotriva femeilor din Irlanda, care a afirmat că „legea egalității din Irlanda prevede o limită superioară a valorii compensației care poate fi acordată unei victime a discriminării. Limitări similare privind compensațiile în alte state membre ale UE au fost considerate incompatibile cu legislația UE. Acest lucru a pus sub semnul întrebării respectarea legislației UE de către Irlanda, în special în ceea ce privește aspectul „dacă legislația include compensații reale și efective”.

³¹ Observații ale UNIA, 6 decembrie 2017, *Federația Internațională pentru Drepturile Omului (FIDO) și Inclusion Europe c. Belgiei* Plângerea nr. 141/2017, <https://rm.coe.int/cc141casedoc5-en-unia-s-observations-on-the-complaint/16808d02b4>

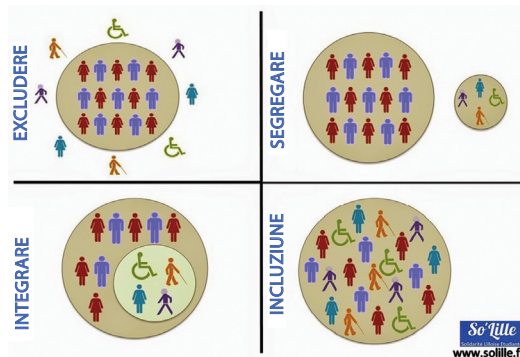
³² Observațiile IHREC, 28 mai 2018, *Universitatea Women of Europe (UWE) c. Irlandei*, Plângerea nr. 132/2016 în fața Comitetului European pentru Drepturile Sociale, <https://rm.coe.int/cc132casedoc8-en-observations-by-equinet/16808aef40>

- ✓ Definiți-vă experiența cu privire la aplicarea respectivelor standarde

În intervenția sa ca terță parte în fața Comitetului European pentru Drepturile Sociale³³, Organismul de promovare a egalității din Belgia, UNIA, a demonstrat faptul că ponderea elevilor în învățământul special a crescut în mod constant în ultimii 10 ani. Un număr de elevi cu dizabilități au reușit să intre în învățământul de masă datorită măsurilor privind acomodarea rezonabilă oferită de școli, dar acest lucru nu a fost realizat fără dificultăți, după cum demonstrează numărul tot mai mare de rapoarte adresate UNIA privind acomodarea rezonabilă oferită în învățământ (73% dosare privind persoanele cu dizabilități – învățământ în 2016). 5,8% dintre aceștia au fost integrați în școlile de masă prin măsuri de integrare oferite de autorități. Teoretic, legislația comunității franceze asigură faptul că elevii cu dizabilități nu sunt excluși din învățământul de masă și au acces la acomodare rezonabilă. În practică, numai elevii care sunt considerați capabili a se adapta cerințelor standardizate ale școlilor de masă au șansa de a fi integrați. UNIA a concluzionat că sistemul de învățământ din Belgia este un sistem segregat (elevii cu dizabilități frecventând școli speciale) în care doar o mică parte a elevilor este integrată în învățământul de masă. Comunitatea franceză din Belgia nu a depus niciun fel de eforturi pentru a se îndrepta spre un sistem educațional cu adevărat incluziv, în conformitate cu articolul 24 din CRPD.

UNIA a explicat, de asemenea, diferențele dintre conceptele de segregare, integrare și includere din domeniul educației, utilizate de Comitetul European pentru Drepturi Sociale. Aceasta, a ilustrat, de asemenea, aceste concepte în tabelul de mai jos.

Tabelul de mai jos ilustrează diferența dintre concepte:

- **Oferiți o abordare comparativă**

Este posibil ca alte țări să se fi confruntat cu aceeași problemă în fața instanțelor, ceea ce ar putea contribui la stabilirea rezultatului cauzei.

- ✓ Includeți legislația comparativă (de exemplu, în întreaga UE), dreptul internațional și precedentele relevante din alte țări (de exemplu, din Europa, dar și din SUA, Canada, Australia, Africa de Sud etc.)
- ✓ Descrieți și analizați bunele practici existente în alte țări
- ✓ Elaborați analiza asupra modului în care materialele comparative din alte țări ar trebui să influențeze evoluția legii în acest caz

³³ Observațiile UNIA, 6 decembrie 2017, Federația Internațională pentru Drepturile Omului (FIDO) și Inclusion Europe c. Belgiei Plângerea nr.141/2017, <https://rm.coe.int/cc141casedoc5-en-unia-s-observations-on-the-complaint/16808d02b4>

În intervenția sa ca terță parte în fața Curții Constituționale din Cehia privind adopția copiilor de către cuplurile de același sex în 2013³⁴, Apărătorul Public al Drepturilor a explicat că această chestiune nu este o chestiune exclusiv cehă și a considerat oportun să arunce o privire rapidă asupra situațiilor juridice ale lesbienelor și homosexualilor din alte state ale Uniunii Europene. Când s-a referit la rapoartele sale de tip amicus, Organismul ceh de promovare a egalității a prezentat tendințe și evoluții moderne din legislația internă a mai multor țări către o mai mare deschidere și acceptare a cuplurilor de același sex: În 2013 cuplurile de același sex au avut dreptul să se căsătorească în 11 țări ale UE. Alte 6 state membre ale UE au adoptat o legislație care aprobă parteneriatele înregistrate. Prin urmare, 17 state din cele 28 de state membre ale UE au făcut posibilă instituționalizarea parteneriatelor homosexualilor și lesbienelor. Din cele 17 state, adopția comună și adopția unui copil de către un partener unic a fost permisă în 13 state și adopția unui copil de către un singur partener a fost permisă în două state. Prin urmare, din 17 state membre ale UE care recunoșteau relațiile între parteneri de același sex, numai Republica Cehă și Ungaria nu au permis cuplurilor de același sex adopția de copii, la acel moment.

Apărătorul public a considerat, de asemenea, că permiterea adoptării copilului de parteneri înregistrați, nu a fost doar o problemă politică, ci o problemă legată de drepturile omului. Acesta s-a referit la un caz similar din Austria referitor la constituționalitatea interdicției de adopție în comun de către partenerii înregistrați. Curtea Constituțională din Austria a concluzionat că o astfel de interdicție a fost neconstituțională, deoarece partenerii înregistrați au fost dezavantajați pe criterii de orientare sexuală și că nu există o justificare substanțială pentru un astfel de tratament diferențiat. Contra-argumentul referitor la protecția intereselor superioare ale copilului a fost respins ca inadecvat; acesta s-a bazat pe ipoteza eronată că orientarea sexuală a părinților poate fi relevantă pentru a determina calitatea îngrijirii părintești. Prin urmare, Curtea Constituțională austriacă a anulat dispozițiile relevante în cauză, începând cu 31 decembrie 2015.

- **Dezvoltați o expertiză juridică specifică**

- ✓ Oferiți informații juridice care să ajute instanța în interpretarea legii pentru a soluționa problemele în speță

În Croația, patru organizații pentru drepturile omului au inițiat o procedură juridică după declarația publică a președintelui (V.M.) Asociației de Fotbal din Croația conform căreia homosexualii nu vor juca în echipa națională de fotbal, atâta timp cât el va fi președinte și că doar oamenii sănătoși joacă fotbal. Tribunalul Districtual din Zagreb a hotărât că nu a avut loc nicio hărțuire discriminatorie, deoarece nu există dovezi ale unor consecințe negative cum ar fi teama sau o atmosferă ostilă sau intimidantă.

³⁴ Decizia Apărătorului Public al Drepturilor, nr.10/2015/SZD, 22 aprilie 2015 <http://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/4262>.

În intervenția sa ca terță parte în fața Curții Supreme din 2015³⁵, Ombudsmanul croat a explicat că norma privind sarcina probei nu a fost pusă în aplicare, în mod adecvat, de instanțele judecătorești. Norma a fost cel mai adesea ignorată, deoarece sarcina probei se bazează pe reclamantul care trebuie să furnizeze dovezi pentru fiecare element al revendicării sale. Deciziile judecătorești au fost explicate prin formula standard, conform căreia „instanțele judecătorești decid ce fapte să le considere dovedite în conformitate cu convingerea lor pe baza unei evaluări conștiințioase și atente a fiecărei dovezi și a tuturor dovezilor în ansamblu și pe baza rezultatelor procedurii în ansamblul lor”. Curtea Supremă de Justiție a susținut că, întrucât sarcina probei revenise lui V.M., acesta trebuia să dovedească faptul că declarația sa nu constituia un act de discriminare și nu a creat un mediu intimidant, ostil, degradant sau ofensiv. Deoarece V.M. nu a făcut acest lucru, Curtea Supremă a anulat astfel hotărârea de primă instanță și a hotărât că prin declarațiile sale V.M. a discriminat împotriva persoanelor homosexuale și dispus ca acesta să își ceară scuze în mod public.

În 2015, Apărătorul public al Georgiei a intervenit în fața Curții Districtuale din Batumi în legătură cu procesul intentat de reprezentanții LEPL Georgian Muslims Relation, K.K, B.I și T.Kh. referitor la un caz de infracțiune motivată de ură pe criterii religioase³⁶. Populația orașului Kobuleti, aparținând congregației ortodoxe, a încercat să împiedice deschiderea și funcționarea școlii-internat pentru elevii musulmani. Aceștia au sacrificat un porc în apropierea teritoriului școlii și au bătut în cuie capul animalului pe ușa clădirii. Potrivit reclamanților, populația protestatară a controlat mișcarea reclamantului în interiorul clădirii. În plus, aceștia au construit, de asemenea, și baricade artificiale în fața intrării în școală, au patrat în mod constant și le-au limitat libertatea de mișcare prin amenințări sistematice și abuzuri verbale. Reclamanții au menționat, de asemenea, că ofițerii de aplicare a legii nu au reușit să elimine barierele și au ignorat infracțiunile comise. Respectiv, din cauza demonstrațiilor inculpațiilor individuale și a neexercitării de către stat a obligațiilor pozitive ce îi revin, deschiderea școlii-internat nu a fost posibilă.

Amicus Curiae, pregătit de Apărătorul public al Georgiei, s-a axat pe două chestiuni juridice principale – standardele definite de Curtea Europeană a Drepturilor Omului pentru evaluarea posibilului tratament discriminatoriu pe motive religioase, pe de o parte, comis de persoane private și, pe de altă parte, săvârșit de stat. Pe baza analizei acordurilor internaționale în domeniul drepturilor omului și a precedentelor Curții Europene a Drepturilor Omului, Organismul de promovare a egalității din Georgia a explicat că drepturile, care este posibil să fi fost obstrucționate în cazul discutat, au fost se pare legate de dreptul la utilizarea neîntreruptă a proprietății și dreptul la libertatea religioasă. Ombudsmanul a abordat, de asemenea, problema transferului sarcinii probei: În conformitate cu legislația din Georgia privind eliminarea tuturor formelor de discriminare și cu Convenția Europeană a Drepturilor Omului, inculpații au fost obligați să demonstreze că acțiunile lor nu au fost provocate de religia reclamanților.

³⁵ Caz descris în Rețeaua europeană a experților juridici în domeniul egalității de gen și nediscriminării, Croația, Raport de țară, Bruxelles, 2015, http://edz.bib.uni-mannheim.de/daten/edz-k/gdj/15/2015-hr-country_report_nd_final.pdf.

³⁶ Caz descris în Raportul Special privind combaterea discriminării, prevenirea acesteia și situația egalității în țară al Apărătorului Public din Georgia, septembrie 2015, http://www.theioi.org/downloads/arb/Georgia_Special%20Report_combating%20discrimination_2015_EN.pdf.

Pentru a demonstra posibila motivație religioasă a acțiunilor acestora, a fost necesară evaluarea declarațiilor publice făcute de inculpați, a ritualurilor religioase care însoțesc demonstrațiile, a sacrificării unui porc, un animal impur pentru populația musulmană și a fixării în cuie a capului acestuia pe ușa internatului. În cazul în care inculpații ar fi evidențiat faptul că internatul a fost paralizat pentru a apăra ordinea publică, moralitatea sau alte drepturi și libertăți, atunci aceștia ar fi trebuit să dovedească modul în care funcționarea internatului ar fi încălcat ordinea publică și ar fi abuzat moralitatea. În ceea ce privește obligațiile pozitive ale unui stat, Apărătorul public al Drepturilor a declarat că Ministerul de Interne avea responsabilitatea de a dovedi că au fost aplicate toate măsurile pentru a se asigura exercitarea corespunzătoare a dreptului la proprietate și a exprimării religioase fără discriminare.

- ✓ Aduceți un argument juridic important, care este puțin probabil a fi invocat de părți, dar care este relevant pentru interesul public

În intervenția sa ca terță parte în fața Curții Europene a Drepturilor Omului în cauzele Eweida, Chaplin, Ladele și Mc Farlane în 2012³⁷, Comisia britanică pentru egalitate și drepturile omului a explicat că interpretarea legislației interne privind discriminarea de către instanțele britanice nu a respectat articolul 9 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, în special prin stabilirea unui prag de ingerință prea ridicat și, prin urmare, neabordând în mod corespunzător justificarea. Instanțele britanice au interpretat articolul 9 într-o manieră limitată și rareori au acceptat faptul că o restricție privind practica religioasă a unei persoane trebuie justificată în temeiul articolului 9 alin. (2). Comisia a susținut că jurisprudența britanică nu a reușit să protejeze, în mod adecvat, persoanele de discriminare religioasă la locul de muncă. Aceasta a fost în mod deosebit îngrijorată de inconsecvența rezultatelor dintre cazurile în care manifestarea credinței religioase a unei persoane a fost, de asemenea, o manifestare a identității sale rasiale și, prin urmare, ar putea fi supusă dispozițiilor legale privind discriminarea rasială și a acelor cazuri care nu au ridicat niciun element de discriminare rasială. Instanțele din Marea Britanie au garantat, de fapt, diferite nivele de protecție pentru persoanele care manifestă o identitate pur religioasă (R (SB) c. Liceul Denbigh) ca o acțiune intentată exclusiv în temeiul articolului 9, spre deosebire de acelea ale căror identități religioase și rasiale au fost interconectate (vezi R (Watkins-Singh) c. Consiliului de Administrație al Liceului de Fete Aberdare [2008] EWHC 1865 (Admin)) [2008] ELR 561). Aceasta a demonstrat o poziție juridică nesatisfăcătoare.

- ✓ Încercați să dezvoltați legea într-un anumit mod (de exemplu, oferirea unei viziuni alternative a legii care nu este avansată de niciuna dintre părți)

În intervenția sa ca terță parte în fața Comitetului European pentru Drepturile Sociale în 2018³⁸, Ombudsmanul suedez pentru egalitatea de șanse a propus introducerea unui regim de sancțiuni diferit, mai eficient și cu adevărat descurajator pentru a interzice discriminarea în ceea ce privește salariile pe criterii de gen, care ar fi mai potrivită pentru abordarea problemelor la nivel structural. Ombudsmanul a sugerat că cadrul juridic existent în domenii precum legea concurenței și legislația privind protecția datelor ar putea servi drept inspirație.

³⁷ <https://www.equalityhumanrights.com/en/legal-casework/human-rights-legal-cases>

³⁸ Observațiile Ombudsmanului suedez pentru egalitate, 15 martie 2018, *Universitatea Women of Europe (UWE) c. Suediei*, Plângerea nr.138/2016 în fața Comitetului European pentru Drepturi Sociale

✓ Analizați literatura academică

În Franța, Apărătorul Drepturilor și-a prezentat observațiile în fața Tribunalului pentru litigii de muncă din Paris în 2017 cu privire la un caz de hărțuire sexuală³⁹. Adoptând o abordare juridică și sociologică, Organismul francez de promovare a egalității a abordat hărțuirea sexuală într-un mod holistic, luând în considerare vulnerabilitatea economică profundă a victimelor care lucrau ca femei de serviciu în trenuri. Apărătorul Drepturilor și-a bazat intervenția ca terță parte pe un studiu sociologic pe care l-a comandat în scopul cauzei. Acest sondaj a evidențiat faptul că, fiind în contact permanent cu murdăria, femeile de serviciu erau considerate invizibile și erau uitate. Prin urmare, lucrul în acest sector de activitate ar putea induce acte de dominație, deoarece acestea ar putea, de asemenea, să rămână invizibile. În plus, presupusele victime de sex feminin erau singurele care curățau toaletele și foarte puține erau în poziții de conducere. Acest lucru a demonstrat o ierarhie a funcțiilor și a pozițiilor bazată pe criterii de gen, care favoriza, de asemenea, și o cultură a hărțuirii sexuale.

- ✓ Furnizați dovezi / cercetări / raționamente juridice care este posibil să nu fie prezentate de către părți, mai ales în cazul în care vă puteți baza pe propria cercetare sau activitate privind politicile

În intervenția sa ca terță parte în fața Lord Tyre (judecător al Cuții de Sesiune și al Înaltei Curți de Justiție, instanțele supreme din Scoția) în 2018⁴⁰, Comisia britanică pentru Egalitate și Drepturile Omului (EHRC) a abordat problema dificultăților întâmpinate de reclamanții care au câștigat procesele, în executarea hotărârilor privind daunele atribuite de Tribunalul pentru litigiile de muncă, deoarece actualul sau fostul angajator al acestora, a încercat să se eschiveze de la plata sumelor datorate. EHRC a arătat că, din rapoartele care au fost depuse, era evident faptul că exista o problemă recurentă, mai ales în Scoția. Un studiu din 2013 a indicat faptul că, în Scoția, chiar dacă reclamanții au luat măsurile de executare, 46% dintre aceștia nu au primit nicio plată, iar alți 13% au fost remunerați doar parțial. Un raport din 2014 conține constatări similare. Anumite alte jurisdicții ale UE aveau proceduri de protecție în ceea ce privește revendicările legate de muncă. Sistemul existent în Regatul Unit a încălcat, de asemenea, principiul echivalenței procedurilor. Curtea ar trebui să fie obligată să identifice acțiunea internă comparabilă, iar apoi, dacă este reglementată de norme procedurale diferite, să examineze justificarea diferenței. În speța de față, situația petiționarului ar trebui comparată cu un reclamant care solicită despăgubiri pentru hărțuire, victimizare sau discriminare pe motive de religie într-un context care nu implică ocuparea forței de muncă, cum ar fi în prestarea unui serviciu sau în contextul formării complementare sau a învățământului superior. Un astfel de reclamant ar fi obligat prin lege să-și continue cererea în Curțile Șerifilor și ar avea avantajul de a putea solicita sechestrul asigurător asupra fondurilor bancare. În lipsa unei justificări, principiul echivalenței nu a fost respectat. În plus, articolul 21 din Carta Europeană a Drepturilor Fundamentale a interzis discriminarea pe orice criterii în aplicarea legislației comunitare.

³⁹ Decizia MLD-2015-247 din 12 octombrie 2015; Tribunalul a constatat că în hotărârea sa din data de 10 noiembrie 2017 a apărut hărțuirea sexuală, https://juridique.defenseurdesdroits.fr/index.php?lvl=notice_display&id=16219

⁴⁰ https://www.equalityhumanrights.com/sites/default/files/aa_v_advocate_general_0.pdf?utm_campaign=Scotland+Equality+Law+Bulletin+-+July+2018&utm_source=emailCampaign&utm_content=&utm_medium=email

Legea a fost discriminatorie în ceea ce privește punerea în aplicare a Directivei UE privind egalitatea între sexe în accesul la bunuri și servicii și a Directivei UE privind egalitatea de tratament prin selectarea de diferite foruri pentru diferite litigii. Directivele nu conțineau nicio justificare pentru o astfel de discriminare. Pârâtul a trebuit să justifice diferența de tratament în temeiul articolului 52 alineatul (1) din Cartă, care prevedea că limitările în ceea ce privește exercitarea drepturilor recunoscute de Cartă ar putea fi făcute numai dacă acestea ar fi necesare și dacă ar îndeplini cu adevărat obiectivele de interes general sau necesitatea de a proteja drepturile și libertățile celorlalte persoane.

- **Transmiteți un anumit mesaj**

Trimiterea unui mesaj amicus poate fi, de asemenea, oportunitatea ca organismul de promovare a egalității să transmită un semnal instituțiilor judiciare naționale sau europene. De exemplu, se poate face referire la lipsa de resurse financiare / umane / competențe din partea organismului de promovare a egalității sau la slăbiciunea sancțiunilor existente în caz de discriminare. Acest tip de intervenție terță poate fi astfel o modalitate de a exercita o presiune indirectă asupra guvernului pentru a schimba legea pentru a o face mai eficientă. Acest lucru este valabil mai ales atunci când organismul de promovare a egalității intervine la nivel internațional.

În intervenția sa ca terță parte în fața Comitetului European pentru Drepturile Sociale în 2018⁴¹, Ombudsmanul suedez pentru egalitatea de șanse a explicat că, în concordanță cu experiența sa, litigiul cazurilor individuale de discriminare salarială bazată pe gen oferă doar o posibilitate limitată de abordare a problemei. Chiar și ignorând faptul că persoanele pot adesea să nu fie conștiente că sunt supuse acestui tip de discriminare, există multe motive pentru dificultățile întâmpinate în finalizarea cu succes a unor astfel de cazuri. Acestea includ, dar nu sunt nici pe departe limitate la problema identificării comparatorului adecvat în sectoarele în care salariile sunt stabilite în mod individual. În termeni mai generali, existența unor diferențe de salarizare nejustificate între femei și bărbați în cadrul unui loc de muncă la nivel structural, nu se traduce neapărat într-o acțiune juridică de succes în ceea ce privește discriminarea salarială bazată pe gen într-o anumită speță.

Ombudsmanul pentru egalitate și-a exprimat în continuare opinia conform căreia regimul de sancțiuni existent pentru încălcările interdicției discriminării nu este suficient de eficient. Pentru a impune o sancțiune unui angajator care menține diferențe salariale discriminatorii între femei și bărbați, este necesar să se identifice un angajat individual care nu numai că este conștient de faptul că a fost discriminat, ci este și pregătit să se angajeze în proceduri judiciare împotriva angajatorului – situație care ar putea să displacă multor persoane. Cu excepția cazului în care se poate identifica o astfel de persoană, angajatorul poate, în principiu, să se angajeze într-o discriminare salarială sistematică pe criterii de gen fără a se impune nicio sancțiune. Situația este amplificată de faptul că, chiar dacă ar fi identificat un reclamant individual și ar fi intentată cu succes o acțiune în justiție, este posibil ca valoarea compensației acordate să fie prea scăzută pentru a avea efectul de descurajare necesar.

⁴¹ Observațiile Ombudsmanului pentru Egalitate din Suedia, 15 martie 2018, *Universitatea Women of Europe (UWE) c. Suediei*, Plângerea nr.138/2016 în fața Comitetului European pentru Drepturile Sociale

3. Concluzie

Multe rapoarte de tip amicus nu conțin în mod special o concluzie; prin urmare, puteți să o omiteți, în special dacă trebuie să purtați o discuție lungă pentru a aborda problema în speță, fapt ce v-ar determina să depășiți numărul de pagini permise, de exemplu în fața CtEDO.

Cu toate acestea, dacă nu vă aflați în această situație, este important să vă prezentați obiectivele și așteptările cu privire la viitoarea decizie. După o scurtă prezentare a discuției, această parte finală ar trebui să reprezinte o sinteză a tuturor argumentelor și să o conectați la constatările dumneavoastră. Prin urmare, rapoartele de tip amicus ar trebui să încerce să răspundă, cât mai succint, la întrebările adresate instanței.

În intervenția sa ca terță parte în fața Curții Europene a Drepturilor Omului privind privarea de dreptul de vot al unei persoane cu dizabilități intelectuale⁴², Comisarul pentru Drepturile Omului a concluzionat că un număr de state membre ale Consiliului Europei nu garantează încă dreptul la vot pentru persoanele cu dizabilități, în general, și persoanele cu dizabilități intelectuale și psihosociale, în special, și că situația din Spania este reprezentativă pentru un tipar mult mai general care încă mai predomină în Europa. O clarificare a obligațiilor statelor contractante cu privire la persoanele cu dizabilități, în temeiul articolului 3 din Protocolul 1 la Convenție, în acest moment, ar putea avea un profund impact pozitiv asupra dezbaterilor în curs în multe țări, inclusiv în Spania și va accelera schimbările necesare. Comisarul a declarat astfel că este de părere că:

- în ceea ce privește persoanele cu dizabilități intelectuale și psihosociale, articolul 3 din Protocolul 1 al Convenției Europene a Drepturilor Omului trebuie interpretat în conformitate cu articolul 29 din CRPD și alte standarde internaționale care prevăd că dreptul de vot al persoanelor cu dizabilități ar trebui să fie aprobat fără nicio excepție;

- practica privării persoanelor cu dizabilități intelectuale și psihosociale de dreptul de vot pe baza unei hotărâri judecătorești nu poate fi considerată compatibilă cu un scop legitim într-o democrație modernă și constituie discriminare. Aceasta are efecte negative grave asupra persoanelor în cauză, asupra societății și asupra democrației, interferând cu exprimarea liberă a opiniei cetățenilor;

- statelor ar trebui să li se reamintească obligațiile lor pozitive pentru a se asigura că persoanele cu dizabilități, inclusiv dizabilități intelectuale și psihosociale, își pot exercita în mod efectiv dreptul de vot, prin măsuri generale privind accesibilitatea procedurilor electorale, amenajările corespunzătoare și acordarea de sprijin individual în cazurile în care este necesar.

⁴² Observațiile Comisarului pentru Drepturile Omului, 9 iulie 2018, în cauza *María del Mar Caamaño Valle c. Spain*, Cererea nr. 43564/17, Strasbourg, CommDH(2018)16, <https://rm.coe.int/third-party-intervention-before-the-european-court-of-human-rights-cas/16808c3253>

ANEXĂ

**Model de scrisoare:
Prezentarea Consiliului pentru Egalitate în fața CtEDO
pentru a interveni ca terță parte**

Zi/Lună/An

Judecător Guido Raimondi
Președintele Curții Europene
Curtea Europeană a Drepturilor Omului
Consiliul Europei
F-67075 Strasbourg Cedex
Franța

**Re: Cerere pentru permisiunea de a interveni în XXX c. Moldovei sau Statului CoE
(Cererea nr. XXX)**

Stimate Doamne Judecător Raimondi,

În conformitate cu articolul 36 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului și cu Norma 44 alin. (4) lit. (a) din Regulamentul Curții, Consiliul pentru Prevenirea și Eliminarea Discriminării și pentru Asigurarea Egalității (Consiliul pentru Egalitate) solicită permisiunea de a prezenta observații în scris în fața Camerei/Marii Camere a Curții, [dacă este necesar, și de a face declarații orale], în calitate de intervenient terț în XXX c. Moldovei/alt stat CoE, Cererea nr. speța XXX. Speța a fost comunicată la data de [zz/lună/an].

I. Prezentarea Consiliului pentru Egalitate

Consiliul pentru Egalitate, înființat în 2013 în temeiul Legii egalității nr. 121 din data de 25 mai 2012, este o autoritate independentă care a fost desemnată ca organism central pentru eliminarea discriminării și asigurarea egalității în Moldova. În conformitate cu legislația sa fondatoare, Consiliul pentru Egalitate este mandatat să susțină și să promoveze politicile publice pentru prevenirea discriminării, inclusiv creșterea gradului de conștientizare, să examineze plângerile individuale și să emită recomandări către Guvern, după cum consideră necesar, referitor la măsurile pe care Consiliul pentru Egalitate le consideră necesare, în vederea consolidării, protejării și menținerii egalității.

II. Scurtă prezentare a speței în fața instanței

Speța își are originea în cererea nr. [XXX] împotriva Republicii Moldova/altui stat CoE introdusă la instanță în temeiul articolului 34 din CEDO de către [DI/Dra XXX] până la data de [zz/lună/an]. Această speță ridică o problemă deosebită în legătură cu legea privind nediscriminarea [*urmează a se completa în funcție de faptele cauzei*]. Acesta solicită instanței să decidă dacă a avut loc o încălcare a articolului 14 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, coroborată cu articolul XXX. [Explicați pe scurt problema în speță]

III. Contribuția Consiliului pentru Egalitate

Consiliul pentru Egalitate este într-o poziție favorabilă pentru a ajuta instanța să înțeleagă implicațiile viitoarei decizii asupra legii sau a practicii. În special, acesta poate furniza informații de fond relevante privind situația de jure și de facto, concentrându-se asupra punerii în aplicare a măsurilor/cunoștințelor juridice referitoare la Republica Moldova. *[Schițați principalele dumneavoastră argumente în acest sens în 2/3 paragrafe].*

IV. Concluzie

Consiliul pentru Egalitate solicită permisiunea de a prezenta observații scrise, *[numai în circumstanțe excepționale, Consiliul pentru Egalitate poate solicita permisiunea de a participa la audiere, făcând o scurtă prezentare orală].* În cazul în care se acordă permisiunea, aceasta va respecta programul care corespunde necesităților Curții privind furnizarea observațiilor scrise.

Cu sinceritate,

Ian FELDMAN

Președintele Consiliului pentru Egalitate

Consiliul pentru prevenirea și eliminarea discriminării și asigurarea egalității

bd. Ștefan cel Mare și Sfânt 180, of. 405

MD-2004, mun. Chișinău, Republica Moldova

Tel.: (022) 212-817

Linia verde: 0800 333 88

www.egalitate.md